

Suzana Miljan

PLEMIĆKA OBITELJ KRUPIĆ IZ VELIKE MLAKE U 15. I 16. STOLJEĆU

Suzana Miljan
Odsjek za povijesne znanosti
ZPDZ HAZU
Zagreb

UDK 929(497.5-3Turopolje)"14/15"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 17.5.2011.
Prihvaćeno: 15.6.2011.

U radu se prikazuje povijest turopoljske plemićke obitelji Krupić iz Velike Mlake od prvog spomena 1439. g., do kraja 16. stoljeća. Ovdje se prikazuju pripadnici obitelji koji su živjeli u srednjem vijeku, jer u Turo-polju nastupa novo razdoblje obnovom bratstva 1560. godine. Obitelj se može pratiti u izvorima do kraja 17. stoljeća kada izumire u muškoj liniji. Identificiraju se članovi obitelji i prikazuju njihovi posjedi, odnos Krupića prema turopoljskoj općini te doseljavanje i život nekih pripadnika obitelji na Gradecu. Daje se i kratak prilog problematici položaja žena unutar plemićkih obitelji. Kao prilog donosi se njihovo rodoslovlje u navedenom razdoblju.

Ključne riječi: Turopolje, plemstvo, povijest obitelji, kasni srednji vijek, rani novi vijek, Krupići

Uvod

Srednjovjekovno plemstvo imalo je važnu ulogu u političkom i društvenom životu svojih država. Srednjovjekovno Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo ulazilo je u kategoriju zemalja brojnog plemstva, što znači da su plemići činili od 1 do 10% ukupnog stanovništva.¹ Ipak, unutar plemstva postojale su razlike u društveno-ekonomskom statusu te je ono predstavljalo heterogenu društvenu skupinu, a unutar nje posebnu grupu činilo je niže kondicionalno plemstvo. Njemu su pripadali oni plemići koji su takav svoj status i privilegije dugovali kralju, ali od pravog ih je plemstva razlikovalo to što su svoje posjede držali pod određenim uvjetima. Takav tip plemstva osobito

¹ Damir Karbić, Hrvatski plemićki rod i običajno pravo, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* (dalje: *Zbornik OPZ HAZU*), sv. 16, Zagreb 1998., str. 73-74.

je bio raširen na rubnim područjima Kraljevstva, pa tako i u srednjovjekovnoj Slavoniji. Njihov društveni položaj bio je podložan promjenama te su se tako tijekom razvijenog srednjeg vijeka neki pripadnici ovog sloja uzdignuli na rang plemića, dok su drugi pali na rang seljaka.² Dobar primjer prvog slučaja na hrvatskom području predstavljaju turopoljski plemići. Oni su bili *iobagiones castris* koji su bili dužni obavljati vojnu službu, nasljedno su posjedovali zemlju, bili su izuzeti od poreza, sami su sebe smatrali plemenitima i uspjeli su postići plemićki status.³

U ovome radu obrađena je povijest turopoljske plemićke obitelji Krupić u srednjem vijeku. Prezime obitelji Krupić u latinskim dokumentima nalazimo u oblicima *Krupych, Krwpych, Krupich*. Grb Krupića poznat nam je samo opisno, u štitu se nalazi ruka s mačem okrenuta na lijevo.⁴ Identifikacijom članova ove obitelji, posjeda koji su bili u njihovu vlasništvu i promjena koje su im se dogodile kroz stoljeća, dobar su primjer sudbine obitelji u Turopolju što se može uzeti kao relevantna paradigma za funkcioniranje turopoljskog plemstva uopće. Tako se i temeljito razmatranje odnosa Krupića i turopoljske zajednice i života na zagrebačkom Gradecu posve uklapa u spomenutu ideju. Pri obradi razmatrani su opširnije i ženski članovi obitelji, čime se daje prilog istraživanju srednjovjekovnih turopoljskih plemkinja. Radu je priložena genealogija obitelji Krupić u četirima generacijama za 15. i 16. stoljeće (vidi prilog na stražnjoj korici *Zbornika*).

Pregled izvora i historiografije

Povijest plemićke obitelji Krupić možemo pratiti na temelju objavljene i neobjavljene građe. Temeljna zbirka izvora jest ona koju je priredio Emilij Laszowski pod nazivom *Monumenta historica nobilis communitatis Turopolje olim "Campus Zagrabien-sis" dictae* (1904.-1908.),⁵ a dokumenti vezani za obitelj Krupić su privatno-pravne prirode izdani za osobne ili obiteljske potrebe te se tiču različitih poslova vezanih za obiteljske ili individualne posjede Krupića. U zbirci pronalazimo i dokumente u kojima se Krupići javljaju kao aktivni članovi turopoljske plemićke općine, sudjelujući zajedno s ostalim predstavnicima te zajednice u različitim poslovima u očuvanju privilegiranog društveno-pravnog statusa. Druga temeljna zbirka za ovo istraživanje je

² Erik Fügedi, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman and His kindred*, Budapest 1998., str. 37-38; Martyn Rady, *Land, Nobility and Service in Medieval Hungary*, London 2000., str. 79-82.

³ Za dužnosti i prava nižeg plemstva pogledati: Pál Engel, *The Realm of St. Stephen. A history of Medieval Hungary, 895-1526*, London – New York 2001., str. 69-72.

⁴ Vidi više: Emilij Laszowski, Turopoljski plemići Krupići u Zagrebu. Predavanje objavljeno u Društvu Zagrebčana 18. V. 1937., *Zagreb. Revija društva Zagrebčana*, br. 5, Zagreb 1937., str. 206. U svome radu Laszowski spominje pečat iz 1554., ali nisam uspjela pronaći ispravu na koju se referira. S druge strane, pronašla sam grb Krupića preko pečata Stjepana Krupića iz 1585. g., ali je premalen da bi se raspoznalo je li doista riječ o ruci u štitu ili nekom drugom simbolu (MHNC 4, dok. 29, str. 61-63).

⁵ *Monumenta historica nobilis communitatis Turopolje olim "Campus Zagrabien-sis" dictae* (dalje: MHNC), sv. 1-4, Zagreb 1904.-1908.

serija *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagradiensis*, sv. 7-16 (1902.-1939.) koju su priredili Ivan Krstitelj Tkalčić te poslije nastavili Emilij Laszowski i dr.,⁶ a u njoj objavljena vrela osvijetljavaju nam slučajeve i događaje kada su Krupići povezani sa srednjovjekovnim Zagrebom. Treća temeljna skupina dokumenata su popisi dimova (poreznih jedinica) u predturskoj Slavoniji u kojima nalazimo popisane i pojedine Krupiće. Te popise objavili su Josip Adamček i Ivan Kampuš pod nazivom *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću* (1976.).⁷ Nadopuna objavljenom gradivu pronađena je u Hrvatskom državnom arhivu i Kaptolskom arhivu u Zagrebu. U Hrvatskom državnom arhivu u fondu Plemenite općine Turopolje ostale su sačuvane knjige protokola turopoljskog sudišta za razdoblje 16. stoljeća gdje su pronađeni brojni spomeni aktivnosti pojedinih članova obitelji Krupić jer je Laszowski pri objavi građe u svojim spomenicima objavio samo nekoliko prvih listova toga protokola.⁸ U Kaptolskom arhivu u Zagrebu podaci o obitelji Krupić crpljeni su iz fonda *Acta loci credibilis* i *Protokola Zagrebačkog kaptola* za razdoblje 16. stoljeća.⁹ Isprave iz tih fondova poboljšale su poznavanje međuobiteljskih odnosa, kako unutar obitelji Krupić, tako i njihovih ženidbenih veza.

* * *

Radova koji obrađuju povijest obitelji Krupić nema mnogo. U njima se radi prvenstveno o pripadnicima obitelji koji su bili povezani sa srednjovjekovnim Zagrebom. Najpoznatija je priča fiktivne prirode proizašla iz pera Augusta Šenoae i govori o zlataru Petru Krupiću i ljubavnoj vezi njegove kćeri s Gregorijančevim sinom u poznatom povijesnom romanu *Zlatarevo zlato* nastalim u drugoj polovici 19. stoljeća. Nada Klaić je analizirala razinu točnosti povijesnih podataka koje donosi u svojim romanima, pa tako i u *Zlatarevu zlatu*, u radu "Historijska pozadina Šenoine pripovijetke i romana".¹⁰ Jedini striktno povijesni rad o obitelji Krupić pod naslovom "Turopoljski plemići Krupići u Zagrebu" objavio je Emilij Laszowski.¹¹

Krupiće u Turopolju samo je usputno spomenuo ponovno Emilij Laszowski u prvom svesku djela *Povijest plem. općine Turopolja nekoć Zagrebačko polje zvane*¹² kada

⁶ *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagradiensis* (dalje: MHCZ), sv. 7-16, Zagreb 1902.-1939.

⁷ Josip Adamček – Ivan Kampuš, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću* (dalje: POP), Izvori za hrvatsku povijest, sv. 3, Zagreb 1976.

⁸ Hrvatski državni arhiv, Plemenita općina Turopolje, Protocollum 8.

⁹ O tim fondovima vidi više u: Josip Buturac, Inventar i regesti za starije dokumente Zagrebačkog kaptolskog arhiva g. 1401-1700, *Arhivski vjesnik*, god. 11-12, Zagreb 1968.-1969., str. 261-319; Josip Buturac, Kaptolski arhiv u Zagrebu, *Vjesnik hrvatskog državnog arhiva*, god. 11, Zagreb 1943., str. 59-92; Ljudevit Ivančan, Zagrebački kaptol 1093-1932 (De capitulo ecclesie cathedralis 1093-1932), *Croatia Sacra. Arhiv za crkvenu povijest Hrvata*, god. 2, Zagreb 1932., str. 161-275.

¹⁰ Nada Klaić, Historijska pozadina Šenoine pripovijetke i romana, *Croatica. Prinosi proučavanju hrvatske književnosti*, Zagreb 1982., str. 7-105.

¹¹ Laszowski, Turopoljski plemići Krupići u Zagrebu, str. 206.-210.

¹² Emilij Laszowski, *Povijest plem. općine Turopolja nekoć Zagrebačko polje zvane*, 2 sv., Zagreb 1910.-1911.

obrađuje svako selo u Turopolju pa tako i Veliku Mlaku, a unutar nje govori i o Krupićima. Osim toga, napravljena je omanja studija o sudbini djevojačke četvrtine Skolastike Jurjeve Lacković iz Velike Mlake, žene Benedikta Krupića, prvog člana obitelji.¹³

Radi razumijevanja uloge Krupića u društveno-političkoj povijesti Turopolja, potrebno je posegnuti za djelima Nade Klaić pod naslovom *Medvedgrad i njegovi gospodari*¹⁴ i *Povijest Zagreba*.¹⁵ Potrebno je spomenuti historiografska djela koja čine radovi pravnih povjesničara koji obrađuju norme vezane za pravno funkcioniranje plemića te ih uspoređuju s praksom. Najvažnije za ovo istraživanje je djelo *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo* pravnog povjesničara Luje Margetića jer obrađuje sustave nasljeđivanja na Zagrebačkom Gradecu, ali i u Turopolju, posebice instituciju nasljednog prava poznatu pod nazivom djevojačka četvrtina.¹⁶ Na to se nadovezuje i rad Magdalene Apostolove Maršavelski koja je prikazala turopoljsku praksu nasljeđivanja prema četvrtinskom pravu (*quarta puellaris*).¹⁷ Iako su ovi radovi vrlo vrijedan doprinos istraživanjima, valja imati na umu da su se u stvarnosti često događala odstupanja od pravnih regulativa, na što uostalom, upozoravaju i navedeni autori.

Najveći dio historiografskih radova o turopoljskom plemstvu čine istraživanja specifične problematike, točnije razvoja, djelovanja, povijesti pojedinih obitelji te njihova društveno-ekonomskog položaja unutar plemstva. Među njima se moraju izdvojiti radovi Ivana Jurkovića o plemićkoj obitelji Berislavića u kojim autor daje cjelovit prikaz njezine povijesti do dolaska u Malu Mlaku i nakon toga u kontekstu proučavanja hrvatskog srednjeg i nižeg plemstva raseljenog zbog osmanlijskih osvajanja.¹⁸ Vrlo opsežno obrađuje problematiku vezanu za opstanak obitelji, službe i položaj unutar turopoljske zajednice, bračne strategije, posjede i probleme vezane za njih, a ti radovi služe kao dobar komparativan primjer pri razrješavanju specifičnih i općih problema koji se odnose na povijest obitelji Krupić. Potrebno je istaknuti i radove Marije Karbić koja je potanko proučavala pojedina pitanja u vezi s plemićkim obiteljima i njihovim funkcioniranjem. U radu "Property and family in the *nobilis co-*

---

¹³ Suzana Miljan, *Quarta puellaris* prema slučaju Skolastike Jurjeve iz Velike Mlake, *Lucius. Zbornik radova Društva studenata povijesti Hrvatskih studija "Ivan Lučić-Lucius"* (dalje: *Lucius*), god. 5, br. 8-9, Zagreb 2006., str. 140-148.

¹⁴ Nada Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, Zagreb 1987. Vidi i noviji rad: Valentina Janković, *Borbe turopoljskog plemstva s gospodarima Medvedgrada*, *Lucius*, god. 3, br. 4-5, Zagreb 2004., str. 101-134.

¹⁵ Nada Klaić, *Povijest Zagreba*, knj. 1, Zagreb 1982.

¹⁶ Lujo Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno običajno i nasljedno pravo*, Zagreb 1992.

¹⁷ Magdalena Apostolova Maršavelski, *Quarta puellaris* po običajom pravu Turopolja (13.-16. st.), *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, god. 42, br. 2, Zagreb 1992., str. 141-149.

¹⁸ Ivan Jurković, *Raseljena plemićka obitelj za osmanske ugroze: primjer Berislavića de Werhreka de Mala Mlaka* (Dio prvi – Stjepan Berislavić Vrhrički i Malomlački), *Zbornik OPZ HAZU*, sv. 20, Zagreb 2002., str. 125-164; Isti, *Raseljena plemićka obitelj za osmanske ugroze: primjer Berislavića de Werhreka de Mala Mlaka* (Dio drugi – Nasljednici Stjepana Berislavića tijekom 16. st.), *Zbornik OPZ HAZU*, sv. 21, Zagreb 2003., str. 119-181.

mmunitas Campi Zagrabienensis“ istražuje vrste posjeda u kontekstu ekonomskog i društvenog položaja turopoljskog plemstva, te načine nasljeđivanja, s posebnim osvrtom na žensko nasljedno pravo (*quarta puellaris*).¹⁹ Ista autorica u radu “Heiratsstrategien des Kleinadels von Turopolje (Slawonien) im späten Mittelalter”²⁰ proučava na koje su načine bračne veze utjecale na položaj turopoljskih plemića kako bi se bolje razumio društveno-ekonomski položaj plemstva u srednjovjekovnoj Slavoniji, a Turopolje uzima kao dobru paradigmu za niže slavonsko plemstvo. Kao odlične komparativne studije za područje srednjovjekovne Slavonije koje su primjenjive na turopoljsko područje treba spomenuti i dva rada iste autorice, “Položaj plemkinja u Slavoniji tijekom srednjeg vijeka”²¹ i “Dioba posjeda i plemićki rod: Primjeri iz Slavonije”.²²

Začetnik nove obitelji: Benedikt Krupić

Prvi poznati član obitelji Krupić bio je Benedikt, koji se prvi put spominje 1439. g. kada je već bio oženjen Skolastikom, kćerkom Jurja Lackovića iz Mlake.²³ U tome trenutku je njoj potvrđena njezina djevojačka četvrtina nakon očeve.²⁴ Dobila je imovinu od svih dobara, a osim toga i selište na kojem se nalazila obiteljska kuća.²⁵

---

¹⁹ Marija Karbić, Property and family in the *nobilis communitas Campi Zagrabienensis*, rukopis predan u tisak za zbornik *Nobility in East and Central Europe*.

²⁰ Marija Karbić, Heiratsstrategien des Kleinadels von Turopolje (Slawonien) im späten Mittelalter, *East and Central Europe*, Budapest 2002., str. 167-176.

²¹ Marija Karbić, Položaj plemkinja u Slavoniji tijekom srednjeg vijeka, *Historijski zbornik*, god. 59, Zagreb 2006., str. 15-31.

²² Marija Karbić, Dioba posjeda i plemićki rod: Primjeri iz Slavonije, *Scrinia Slavonica*, sv. 10, Slavonski Brod 2010., str. 70-86.

²³ Emilij Laszowski je smatrao da se u dokumentima prvi član obitelji Benedikt prvi put spominje već 1402. godine. Radi se o slučaju gdje ga je tijekom parnice turopoljski plemićki sud slao da istraži kod susjeda i bližnjih tko je bio posjednik nekog spornog selišta. Ipak, radi se o krivoj dataciji koju Laszowski nije uočio te ju objavio u *Turopoljskim spomenicima* pod navedenom 1402. godinom (sv. 1, br. 164, str. 154), no radi se zapravo o 1462. godini. Spornu ispravu su dobro datirali Šamšalović i Stipišić kada su objavljivali regeste neobjavljenih isprava iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (gdje se original čuva pod signaturom D-XIII-81), ali nisu je povezali s ispravom objavljenom u *Turopoljskim spomenicima*. Usp. Jakov Stipišić – Miljen Šamšalović, *Isprave u Arhivu Jugoslavenske akademije (Nastavak – do smrti kralja Matije Korvina)*, *Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije*, sv. 3, Zagreb 1960., str. 596.

²⁴ *Quarta puellaris* je bila jedan od načina ženskog nasljeđivanja u srednjem vijeku. Prvi put se javlja u Zlatnoj buli Andrije II. U izvorima Turopolja iz 14. i 15. stoljeća institucija *quarta puellaris* je bila jako česta. Njome se rezervirala četvrtina plemićeve imovine za njegove ženske potomke. Ako je imao više kćeri, one su je međusobno dijelile, a tri četvrtine dijelili su sinovi. Nasljeđivale su je nakon očeve smrti, no ne izravno, već ona predstavlja potraživanje prema muškim nasljednicima Pogledati detaljnije: Marija Karbić, Položaj plemkinja u Slavoniji u srednjem vijeku, str. 20-24; Ista, Heiratsstrategien des Kleinadels von Turopolje, str. 171. Autorica nastavlja kako se davanje *quarte* u zemlji kompenziralo na taj način da su sinovi pridodavali svome posjedu *quarte* svoje žene. Za diobu posjeda među kćerima također vidi: Magdalena Apostolova Maršavelski, *Quarta puellaris* po običajom pravu Turopolja, str. 142.

²⁵ MHNC 1, dok. 240, str. 252-254.

Slučaj davanja Skolastičine četvrtine višestruko je zanimljiv. Osim što jasno ocrta turopoljsku praksu, koja se razlikovala od Tripartita, ali ne i od ugarske prakse, pokazuje i individualne zanimljivosti.²⁶ Posebno je važno što je dobila četvrtinu iz svih dobara svoga oca, dakle, povrh baštinskih i iz kupljenih, dobivenih, založenih. To upućuje na to da je vrlo vjerojatno ona bila jedini njegov nasljednik, tj. da nije imao živih muških potomaka. Razlog zbog kojeg joj se, uz četvrtinu, daje i selište na kojem je bila njezina obiteljska plemićka kurija s pripadnostima pokazuje da je vrlo vjerojatno bračnom paru trebalo naći mjesto za stanovanje. Moguće je i da je dobila kuću i zbog sentimentalnih razloga koji nam nisu poznati iz ove vrste izvora.²⁷

O Benediktovu porijeklu saznajemo vrlo malo. Samo se u jednom navodu spominje kao *Benedictus filius Petri de Korilowcz*.²⁸ U nekoliko zapisa saznajemo da se njegov otac Petar nazivao i Zrinščakom.²⁹ Laszowski iz toga izvodi zaključak da je moguće da je Benedikov otac porijeklom bio iz Zrina jer se mnogo njihovih plemića doselilo u Turopolje u 15. st., ali i da je moguće da je Benedikt dobio nadimak Krupić upravo prema toponimu, točnije prema bosanskoj Krupi koja je nedaleko od Zrina.³⁰ Bilo kako bilo, sigurnija je pretpostavka da je majka Benedikta Krupića bila iz Turopolja i da po njoj izvlači imenski predikat *de Korilowcz*. O njezinu identitetu ne znamo ništa više osim da je bila povezana s obitelji Lacković, o čemu će više riječi biti nešto poslije u tekstu.

Ulaskom u obitelj Lacković Benediktov status u Turopolju raste pa se čini da su ga oni prihvatili kao svoga, iako je bio samo tazbinski za njih povezan. U svakodnevnom životu dolazilo je između Lackovića i Benedikta Krupića do mnogo interakcija. Tako saznajemo da je Benedikt bio 1445. g. arbitar u sporu između mesara Egidija i njegova šogora, župana Tome Markova, brata Egidijeve žene Agate koja je bila Skolastičina sestrična. Naime, Agata je 1435. g. darovala svome mužu svoju djevojačku četvrtinu, a to je Toma osporavao. Zaključili su kako će župan Toma odustati od spora zbog četvrtine u zamjenu za selište u Mlaci. Trebali su pristanak i od Benedikta Krupića, jer je postojala još neka zemlja zbog koje su se sva trojica sporili, na što je on pristao.³¹ Zanimljivo je to da su ga Egidije i Toma izabrali kao arbitra u sporu iako je vidljivo da se i on sporio s njima zbog neke zemlje, iako se ne navodi gdje je bila sporna zemlja. Pretpostavimo kako su vjerovali da je on osoba koja je vrlo upućena u stvari, ali i s dovoljno osobnog integriteta da će biti objektivna jer ga inače ne bi imenovali.³²

²⁶ O sličnostima i razlikama između Tripartita i ugarske prakse usp. Petér Banyó, *The Filial Quarter: Inheritance of Noblewomen in Medieval Hungary*, MA Thesis, CEU Budapest 1999. O istome na području srednjovjekovne Slavonije usp. M. Karbić, *Položaj plemkinja*, str. 20-24.

²⁷ Vidi više u: Miljan, *Quarta puellaris* prema slučaju Skolastike, str. 144-145.

²⁸ MHNC 1, dok. 240, str. 252-254.

²⁹ Usp. npr. MHNC 1, dok. 286, str. 322-324.

³⁰ Usp. Laszowski, *Turopoljski plemići Krupići*, str. 206.

³¹ MHNC 1, dok. 254, str. 270-275.

³² Funkcija suca arbitra općenito je zanimljiva jer su se tako, prema Emiliju Laszowskom ponajviše rješavale razmirice zbog zemljišnih posjeda, a sudac je bio osoba koju su odobrile obje strane. Može

Iz dokumenta iz 1454. g. saznajemo da je Benedikt Krupić već tada bio udovac te da je prije, dok mu je žena Skolastika još bila živa, za 60 zlatnih florena od nje kupio njezinu djevojačku četvrtinu i selište. Saznajemo i da je Benedikt isplatio Skolastičinim, ali i svojim bratićima, Filipu i Marku, sinovima Ivana Andrijina, pet zlatnih florena zbog njihova nasljednog prava te da je posjedovao susjedno selište.³³ Benedikt je Skolastičinim bratićima isplatio tih pet zlatnih florena, vjerojatno stoga što selište, na kojem se nalazila obiteljska kuća, i koje je osim svoje djevojačke četvrtine Skolastika dobila nakon očeve smrti, nije ulazilo u četvrtinska dobra.³⁴ Činjenica da su i Skolastika i Benedikt imali iste bratiće upućuje na to da su s Benediktovom obitelji Lackovići bili povezani još nekom ženidbom po ženskoj liniji koja nam u ovom trenutku nije poznata iz izvora.

Navedeni slučaj nije bio jedini u kojem se Benedikt spominje zajedno sa članovima Skolastičine obitelji. Još jedan zanimljiv slučaj dogodio se 1455., a jasno ocrtava kompleksnu stvarnost obiteljskog funkcioniranja, ali i podjele unutar širih obitelji na pobočne grane. Naime, mesar Egidije je, u svoje ime, kao i ime svoje žene Agate i sina Pavla te Tome, sina Klementa, i Petra, sina župana Tome, tužio pred Zagrebačkim kaptolom Benedikta Krupića, Stjepana Kurenčića, sina Andrije Nikolina iz Mlake, te Blaža, sina Matije iz Mlake. Svi navedeni muškarci bili su rođaci Skolastike Jurjeve u drugom koljenu. Tuženi su navodno prodali neku zemlju Tome, sina Klementa, veličine 55 vretena, Urbanu zvanom Gerdek za 1 svinju (koju je Blaž uzeo), kožu kune (koju Benedikt Krupić nije uzeo) i tuniku (koju Stjepan Kurenčić nije uzeo, jer je umro). Sporna zemlja se nalazila unutar posjeda Tome, sina Klementa, i Petra, sina župana Tome. Nakon toga, ti su posjedi bili založeni za novce koje je župan Toma trebao platiti Židovu Iliji, a koje su mu dali Blaž, Benedikt i Kurenčić. Tuženi su navodno i natjerali svoje kmetove da lažno svjedoče za njih. Nakon što je mesar Egidije uložio protest na sudu, zabranio je također da tuženici nezakonito drže tu zemlju i odmah proširio zabranu na druge posjede u Mlaci, Hreliću i Orešju.³⁵

Iz ovog slučaja je vidljivo da se Benedikt posve uklopio u ženinu obitelj, i s njezinim bratićima vrlo dobro funkcionira protiv druge grane Lackovića. Iako je sudjelovao u sporu zbog imovine s drugom pobočnom granom Lackovića, ipak je vidljivo

---

biti i više mirovnih sudaca, ali onda svaka strana daje isti broj osoba, te se obvezuju da će se pokoriti presudi, ponekad uz prijetnju globe. Vidi više: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 76-77.

³³ MHNC 1, dok. 286, str. 322-324.

³⁴ Pitanjem djevojačke četvrtine Skolastike Jurjeve već sam se bavila. Međutim, tada sam zaključila kako ona i Benedikt nisu imali potomaka jer je on kada je kupio njezin posjed i selište, isplatio pet zlatnih florena njezinim (i svojim) bratićima zbog nasljednog prava. Da su imali potomaka, potomak bi ga naslijedio. Međutim, tada nisam uzela u obzir da je ona osim djevojačke četvrtine dobila i selište, koje nije spadalo u četvrtinske posjede njezina oca, pa se stoga isplata dogodila zbog nasljednog prava bratića na selište. Krajem 15. st. Petar Krupić navodio se u Mlaci kao *quartalicius*, pa smatram da se time željelo naglasiti kako se radi o njezinu sinu. Usp. Miljan, *Quarta puellaris* prema slučaju Skolastike Jurjeve, str. 141-148.

³⁵ MHNC 1, dok. 302, str. 352-354.

da nisu željeli posve izazvati razdor unutar obitelji. Na jednak je način posve logično da će članovi uže obitelji djelovati kohezivno unutar svoje zajednice. Što se tiče novca koji su Benedikt i drugi Lackovići dali za zalog župana Tome, može biti kako su smatrali da će prodajom te zemlje vratiti novce koje im je dugovao.

U tome kontekstu treba promatrati i slučaj koji se dogodio netom nakon spomenutog spora. Naime, na plemićkom sudu Zagrebačkog polja postignut je dogovor između dviju grana Lackovića. Na jednoj strani bio je Toma, sin Klementa, u svoje i u ime svojih sinova Luke i Bartolomeja, i Petar, sin župana Tome, u svoje ime i u ime svojih sestara Agate, Agneze, Doroteje i Jelene zvane Jelica, dok su na drugoj strani bili mesar Egidije u svoje ime i ime žene Agate i sina Pavla, Filip i Marko, sinovi Ivana Andrijina, i Benedikt Krupić, u svoje ime i u ime svoga sina Petra. Tada su izjavili da će učiniti sljedeće: Toma, Petar, Filip i Marko će ostaviti na miru mesara Egidija i njegovu obitelj na svim četvrtinskim posjedima koji su već odijeljeni, te mu potvrđuju ostale posjede u Mlaci. Benediktu Krupiću i sinu Petru ostali potvrđuju sve posjede, kako one kupljene, tako i dobivene i založene u Mlaci i Hreliću, a posjede su ostali potvrdili i Tomi, Petru, Filipu i Marku. Još su se dogovorili da će zajednički podići međe i to tako da će podijeliti trošak, a po četvrtinu će snositi Toma, Petar i mesar Egidije te jednu zajedno Filip, Marko i Benedikt Krupić. Navedene posjede na mogu prodati, niti založiti nikome drugome bez pristanka ostalih. Dogovorili su se da će podijeliti i krvarinu ako netko od navedenih nekoga ubije ili rani, te da si ne smiju međusobno krasti sluge ili kmetove. A ako netko prekrši neku od točaka ugovora, treba platiti kaznu od 100 maraka.³⁶

Iz ovog dokumenta možemo iščitati mnogo zanimljivih podataka koji nam ocrtavaju neke stvari iz njihove svakodnevnice. U pomirbenom duhu jedan su drugome potvrdili posjede, što je posebno važno sjetimo li se prije spomenutih sporova zbog posjeda. Mesaru Egidiju je bilo bitno da mu se potvrde četvrtinski posjedi njegove žene Agate, a i Egidijevu oponentu i šogoru županu Tomi je također bilo važno da se to potvrdi jer je time osnažena njihova prva nagodba. Također, a što se tiče pret hodnog slučaja, u kojem su se dvije grane Lackovića sukobile, ovaj dogovor upućuje na nakanu da se izmire i urede međusobni odnosi za budućnost tako da ponovni sporovi ne bi bili potrebni. Koliko im je do toga bilo stalo, pokazuje činjenica da su odredili prilično veliku kaznu ako netko prekrši dogovor. Benediktu Krupiću je bilo važno da mu ostali članovi Skolastičine obitelji potvrde posjede jer je netom prije kupio njezinu djevojačku četvrtinu i selište, na kojem je živio, o čemu će više biti govora malo poslije. Potrebno je još naglasiti da se tada prvi put spominje Petar Krupić (... *et Petri, filii sui moderni* ...), potomak Skolastike i Benedikta, a za Petrovu drugu braću saznajemo tek na prijelazu 15./16. stoljeće.

Benedikt Krupić povećava svoje posjede u Mlaci te je 1457. g. kupio selište koje je pripadalo Tomi, sinu Klementa, a saznajemo da su Benediktova selišta i oranice okruživala kupljenu imovinu. Kupoprodaja se dogodila uz dopuštenje Petra, sina

---

³⁶ MHNC 1, dok. 303, str. 354-357.

župana Tome, mesara Egidija, kao i Filipa i Marka, sinova Ivana Andrijića.³⁷ Traženje dopuštenja bilo je u skladu s međusobnim dogovorom između Lackovića i njihove svojte (Benedikta Krupića i mesara Egidija), ali i s pravom rođačkog prvokupa.³⁸

Nakon toga počinje razdoblje konsolidacije te se događa da Benedikt Krupić 1457. g. mijenja svoj imenski predikat i više se ne naziva *de Kurilowcz*, nego kao i Skolastika i njezina obitelj *de Mlaka*. Mislim da je to povezano s kupnjom njezine djevojačke četvrtine i selišta, jer je moguće da to postaje njegov središnji posjed po kojem se on imenuje. Te godine, kako je već rečeno, Benedikt je kupio i selište Tome, sina Klementova,³⁹ te vjerojatno tako zaokružio svoj posjed (jer mu je bio jedini susjed), iako u to ne možemo biti posve sigurni zbog nejasnog načina opisivanja međa. Benediktovo vezivanje za Mlaku učvršćeno je i dogovorom između pojedinih Lackovića pa tako i Benedikta Krupića iz 1455. g. kojim su mu ovi potvrdili sve njegove posjede, a u to je bila uključena i Skolastičina djevojačka četvrtina. Kao potvrdu promjene imenskog predikata imamo navod iz kraja 15. st. kada se Benedikt Krupić navodi u selu Velikoj Mlaci kao *quartalicius*⁴⁰ što bi također moglo označavati da je ta djevojačka četvrtina postala njegov središnji posjed.⁴¹ U Kurilovcu je vjerojatno posjedovao samo manju česticu zemlje.

Potrebno je još nešto reći o posjedima Benedikta Krupića i njegovu odnosu prema Kurilovcu. Već deset godina prije promjene svojeg imenskog predikata u *de Mlaka* Benedikt je kupio posjed u Kurilovcu zajednički sa Stjepanom, sinom Urbana, i Klementom, sinom Pavla, obojicom iz Kurilovca. Stjepan i Benedikt Krupić su posjedovali polovicu posjeda u Kurilovcu, vrijednog 13 florena, a drugu polovicu, vrijednu 6 florena, koju je tada posjedovao Klement,⁴² Benedikt Krupić je kupio 1455. godine. Pristanak toj kupoprodaji dali su i sinovi Stjepana Urbanovog.⁴³ Dakle, kada su mu članovi Lackovića potvrdili Skolastičinu djevojačku četvrtinu, on je već imao nekakav

---

³⁷ MHNC 1, dok. 315, str. 376-377.

³⁸ Rođački prvokup je bio obveza da se rođacima prvima ponudi nekretnina koja je na prodaju. Pravo je precizno formulirano u Tripartitu. Osnove toga prava svuda su bile iste, a razlikujemo rođački i susjedski prvokup. Vidi: Magdalena Apostolova Maršavelski, *Iz pravne prošlosti Zagreba*, Zagreb 1998., str. 126-129.

³⁹ MHNC 1, dok. 315, str. 376-377.

⁴⁰ MHNC 3, Supplementum, dok. 17, str. 553-558.

⁴¹ Zanimljiv usporedni materijal donosi se u članku Ivana Jurkovića kada raspravlja o Matiji Magdaleniću koji se u 16. st. oženio sestrom Stjepana Berislavića, Anu i time doživio uspon na turopoljskoj društvenoj ljestvici. Anina je djevojačka četvrtina očito bila veća od njegova posjeda pa se on nakon ženidbe uselio u njezin plemićki dvor, a Mala Mlaka postaje imenskim predikatom njegovih nasljednika. To se razlikuje od Benediktova slučaja samo u kontekstu toga da je već sam Benedikt promijenio svoj imenski predikat, dok su u drugom slučaju to učinili Magdalenićevi nasljednici. O slučaju udaje Ane Berislavić za Matiju Magdalenića pogledati: Jurković, *Raseljena plemićka obitelj (Dio prvi – Stjepan Berislavić Vrhrički i Malomlački)*, str. 142-143.

⁴² MHNC 1, dok. 255, str. 275-278.

⁴³ MHNC 1, dok. 298, str. 342-344.

posjed u Kurilovcu, svom rodnom selu, no svejedno je promijenio imenski predikat u *de Mlaka*, što bi potvrdilo teoriju da je njegov središnji posjed otada bio u Velikoj Mlaci.

Po svemu sudeći, Benedikt je u početku bio siromašniji od svoje žene Skolastike, ali je tijekom života dosta toga priskrbio svojim nasljednicima. Osim navedenih posjeda (u Kurilovcu i Mlaci) kupio je 1467. g. tri oranice i polja na području Donje Lomnice.⁴⁴ Pogledamo li kartu Turopolja, Donja Lomnica je gotovo na pola puta između Velike Mlake i Kurilovca pa je logično pretpostaviti da je upravo ondje kupio polja i oranice, između svojih dvaju posjeda. Nije samo u Turopolju posjedovao imovinu, nego je imao i nekretninu na Gradecu, točnije kuću, što dovoljno govori o njegovu statusu i ekonomskoj moći. Već 1461. g. spominje se na gradečkom sudu da je kovač Antun pozvao na sud Martina, slugu Benedikta Krupića, no on se nije pojavio.⁴⁵ Iako to spominjanje sluge samo po sebi ne mora ništa značiti, jer je sluga mogao biti i član njegova turopoljskog kućanstva, vjerojatnije je da je ipak bio iz kućanstva na Gradecu, pogotovo što znamo da je Benedikt sigurno posjedovao ondje kuću 1468. godine. Te godine Benedikt je Krupić vodio s trgovcem Benediktom parnicu zbog sumnje da su potonji i njegovi ljudi otvorili Krupićev podrum i popili mu vino. Presuđeno je da se trgovac Benedikt mora zakleti s još tri čovjeka, koji bi jamčili istinitost njegovih riječi da nije učinio zločin za koji ga se optužuje.⁴⁶ Istoga dana, na Gradecu je presuđeno da se Benedikt Krupić mora zakleti da je iznos koji će izreći doista onaj za kojeg ga je ošteti trgovac Benedikt nanoseći mu "štetu u škrinji". Također je zabilježeno i da mu je trgovac Benedikt razbacao lonce s ognjišta nakon čega ga je Benedikt Krupić istukao.⁴⁷ Iz navedenih dokumenata možemo iščitati zanimljivosti vezane za njegov svakodnevni život i materijalnu kulturu plemića. Osim toga da je posjedovao kuću koja je imala vinski podrum, saznajemo i da je imao škrinju u kojoj su se vjerojatno čuvale neke vrijednosti, te da su lonci bili na ognjištu u kući. Iz svega navedenog znamo da nije boravio samo na turopoljskim posjedima, nego i u Gradecu sve do 1475. g. kada je prodao svoju polovicu kuće s okućnicom, zgradama i podrumom, za protuvrijednost 5 zlatnih florena.⁴⁸ Čini se da ondje nije imao drugih nekretnina jer od tada ne nalazimo više spomena o njemu u Gradecu, što neće biti slučaj njegovih potomaka, ali o tome nešto kasnije u tekstu.

Benedikt Krupić je aktivno sudjelovao u životu turopoljske zajednice. To je značilo da ga je plemićki sud često slao da uvodi razne turopoljske plemiće u njihove posjede. Tako je npr. 1461. g. bio jedan od turopoljskih plemića koji su uveli Marka Koškovića u posjede koje je kupio u Hrašću.⁴⁹ Zanimljivo je i da je sudjelovao u

---

⁴⁴ MHNC 2, dok. 6, str. 6-8.

⁴⁵ MHCZ 7, str. 196.

⁴⁶ MHCZ 7, str. 340.

⁴⁷ Na ist, mj.

⁴⁸ MHCZ 11, str. 24.

⁴⁹ MHNC 1, dok. 335, str. 411-413.

jednom, u historiografiji vrlo poznatom slučaju. Benedikt Krupić je bio jedan od turopoljskih plemića koji su uveli Uršulu Jurjevu iz Kurilovca u posjede njezine braće u Kurilovcu, Rakitovcu, Kušancu i Trnovcu koje je ona dobila nakon što su njih zarobili Osmanlije.⁵⁰ Između ostalog, kako je već gore rečeno, bio je i mirovni sudac između ogranaka Lackovića, u sporu zbog djevojačke četvrtine Agate, žene mesara Egidija, sestrične njegove žene Skolastike.⁵¹ Na njegov ugled u zajednici zasigurno je utjecala i činjenica da je zajednički s Klementom, sinom Pavla iz Kurilovca, koji je bio istaknutiji član turopoljske zajednice te je poslije obnašao funkciju turopoljskog župana (*comes terrestris*), posjedovao zemlju u Kurilovcu.⁵²

Kako bi se stvorila što cjelovitija slika o Benediktu Krupiću, potrebno je spomenuti i slučajeve njegovih slugu ili kmetova. Već je spomenut sluga Martin na Gradecu,⁵³ pa trebo nešto reći o kmetovima. Samo jednog kmeta Benedikta Krupića znamo poimenice, a on se zvao Blaž Skamberečić. Za njega saznajemo 1455. g. kada ga je Benedikt navodno natjerao da lažno svjedoči za njega u sporu zbog sporne prodaje tuđeg zemljišta.⁵⁴

Posljednji spomen Benedikta Krupića je iz 1487. g., a već 1493. saznajemo da je bio pokojni (*olim Benedictus Krupicz*) kada se dogodio ponovni zalog njegove livade i sjenokoše u Kurilovcu.⁵⁵ Moguće je da su upravo ta livada i sjenokoša bili njegovi nasljedni posjedi u Kurilovcu, koje je dobio od svoje majke, ali zasigurno nisu bili sva njegova imovina ondje. To se vidi iz kasnijih dijeljenja imovine među njegovom unučadi pola stoljeća nakon Benediktove smrti.⁵⁶ Nakon njegove smrti Krupići se šire na više grana prema potomcima četvorice Benediktovih sinova – Petra, Pavla, Tome i Antuna, a peti, Ivan, nije imao potomke. Benedikt je utemeljio obitelj Krupić u novoj Mlaci kao središnjem patrimoniju gdje će upravo i biti sjedište budućih Krupića sve do njihova izumiranja u kasnom 17. stoljeću.

Obiteljski odnosi – tri sljedeće generacije

Benedikt Krupić je imao petoricu sinova: Petra, Pavla, Tomu, Ivana i Antuna. Kako je već rečeno, jedino se Petar Krupić spominje u dogovoru između grana Lac-

---

⁵⁰ MHNC II, dok. 32., str. 38.-39. Za različita mišljenja o slučaju Uršule, kćeri Jurja iz Kurilovca pogledati: M. Karbić, *Property and Family*, str. 9; M. Karbić, *Položaj plemkinja*, str. 19-20; Maršavelski, *Quarta puellaris* po običajnom pravu Turopolja, str. 142-144; Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*, str. 310-315.

⁵¹ MHNC 1, dok. 254, str. 270-275.

⁵² MHNC 1, dok. 255, str. 275-278; Klement, sin Pavla iz Kurilovca postao je zemaljski župan (*comes terrestris*) 1449. godine. Pogledati npr. MHNC I, dok. 265, str. 295-296.

⁵³ MHCZ 7, str. 196.

⁵⁴ MHNC 1, dok. 302, str. 352-354.

⁵⁵ MHNC 2, dok. 78, str. 105-106.

⁵⁶ MHNC 3, *Protocollum*, str. 477-478.

kovića i Benedikta Krupića sredinom 15. stoljeća.⁵⁷ Petar se navodi kao *quartalicius* u Velikoj Mlaci krajem 15. stoljeća,⁵⁸ a spomene o njemu i Tomi imamo iz 1499. godine što znači da su oni jedini sinovi za koje saznajemo do kraja 15. stoljeća. Za ostale Benediktove sinove doznajemo tek 1513. godine.⁵⁹ Braća su uživala posjede koje je njihov otac sakupio i čini da su skladno živjeli u Mlaci. Ipak, najvjerojatnije se tada počinju dijeliti u grane, njih četiri u trećoj generaciji, o čemu će biti riječi nešto poslije. Osim jednog, Ivana, ostali sinovi bili su oženjeni i imali su djecu i time sami počeli stvarati svoje grane. Porast obitelji potaknuo je potrebu za novim posjedima, osim ovih koje su baštinili, pa Toma Krupić kupuje udio u posjedu u Velikoj Mlaci.⁶⁰ Budući da je on Krupić druge generacije koji je imao najviše djece, ne čudi takvo planiranje i grupiranje posjeda. Moguće je da je spojio svoj kupljeni posjed s očevim i majčinim posjedom koji je, prema svemu sudeći, bio dosta velik pa su djeca Benedikta i Skolastike mogla nesmetano uživati plodove. Još im je obiteljska kohezija prilično snažna, a braća zajedno kupuju i drugu imovinu. To je bio slučaj s Petrom i Tomom Krupićem. Oni su zajedno kupili neki vinograd u Persinovu Vrhcu.⁶¹ Ipak, čini se da u drugoj generaciji nema pretjeranog porasta ekonomske moći obitelji, nego se može sumnjati da nakon Benedikta počinje postupni pad, jer su zapravo uživali posjede koje je on stekao za svoga života i njima ostavio, a ako i jesu kupovali neke posjede, činile su to zasebno pojedine grane obitelji. Isto tako čini se da je dosta velik raspon godina između braće, pa je prema tome tako velik raspon godina i između bratića iako pripadaju istoj generaciji.

Odnosi među braćom u drugoj generaciji bili su kompleksni zbog "crne ovce" u obitelji – Ivana Krupića, koji je sudjelovao u pljačkanju u Mlaci, i okrenuo se protiv svojih suseljana, ali o tome opširnije u daljnjem tekstu. On jedini od Benediktove djece nije imao potomaka, koliko nam je poznato.

U trećoj generaciji imamo potomke četvorice Benediktovih sinova, a kako su se prilično razgranali, to je donijelo probleme u obiteljskim odnosima što jasno ocrtava kompleksnu obiteljsku svakodnevicu. Problemi su nastali sredinom 16. st. nakon masovnijih parnica izazvanih podjelom djedovine (slabljenja obiteljske kohezije i jačanje one na određene grane), ali i budućih podjela imovine.⁶² Potrebno je istaknuti da opće ugarsko pravo i slavonska praksa razlikuju nekoliko vrsta nepokretnih dobara: nasljedna dobra (*hereditaria*), kupljena dobra (*emticia*) i stečena darovanjem

---

⁵⁷ MHNC 1, dok. 303, str. 354-357.

⁵⁸ MHNC 3, Supplementum, dok. 17, str. 553-558.

⁵⁹ MHNC 2, dok. 206, str. 320-324.

⁶⁰ MHNC 2, dok. 285, str. 502-504.

⁶¹ MHNC 2, dok. 136, str. 187-188.

⁶² Dioba posjeda bila je normalna pojava među pripadnicima plemićkih rodova, a iako je moguće da su imovinu već dijelili otac i sinovi, češća je situacija bila da se podjela obavila među braćom nakon što je otac umro ili čak među bratićima kada govorimo o podjeli djedovine. Usp. M. Karbić, Dioba posjeda, str. 73-76.

(*aquisita*).⁶³ Kod Krupića zanimljivi su odnosi i percepcija stvarnosti zabilježeni u slučaju kada su Ivan, sin Antuna, i njegov sin Grgur tužili Ivanovu braću i Grgurove stričeve Stjepana i Šimuna Krupića, te njihova bratića Mateja Krupića, zbog uskraćivanja udjela u djedovskim dobrima. Tuženi su odgovorili da im nisu dali udio u dobrima jer Ivan Krupić nije zakoniti sin Antuna Krupića, nego sin nekog Lisičića iz Jamnice. Obje strane su izjavile da mogu dokazati svoje tvrdnje.⁶⁴ Optužba da je netko nezakoniti sin prilično je ozbiljna, a obje strane su izjavile da mogu potvrditi svoje navode.⁶⁵ Ipak, moguće je da je to povezano sa slučajem koji se dogodio netom prije. Šimun Krupić je tužio Ivana Krupića i njegova sina Grgura jer su ga oni ostavili ležati polumrtvog na zemlji, nakon što ga je Ivan ranio srušio na zemlju izjurivši iz svoje kuće na posjedu u Velikoj Mlaki. Šimun je svoje navode bio voljan dokazati svjedočanstvima. U crkvi u Gorici, misli se na crkvu Blažene Djevice Marije,⁶⁶ Ivan Krupić se morao zakleti da je nevin.⁶⁷ Ne znamo ni razrješenje ovog slučaja, iako se može za pretpostaviti da se Ivan Krupić zakleo u crkvi i tako dokazao da je nevin. Zanimljiv nam je podatak da je on posjedovao, kako se navodi u dokumentu, kuću (*curia nobilitaris*) koja se nalazila na posjedu Velika Mlaka.

Imamo još jedan zanimljiv slučaj, koji pripada četvrtoj generaciji Krupića, a po svojoj prirodi je prilično jedinstven i pruža nam višestruko korisne podatke. Između sinova Mihovila Tomina dogodio se spor zbog podjele imovine. No, ovaj put, svoja potraživanja imao je i Mihovilov nezakoniti sin Juraj, kmet Petra Mudića (udovca Klare Krupić, kćeri Petra Benediktova) koji je 1. prosinca 1567. tužio svoju braću Stjepana i Martina jer su ga zakinuli pri podjeli očeve imovine (vina, stoke i zemalja koje nisu nasljedne).⁶⁸ Istovremeno, Juraj Krupić tužio je svog polubrata Martina i u vezi s klijeti u Markuševu vrhu jer je pri podjeli imovine nešto otuđio od Jurja u vrijednosti 10 florena.⁶⁹ Spor je trajao dulje od godine dana. Početkom 1569. g. saslušani su svjedoci kmeta Jurja Krupića koji su izjavili da je Stjepan Krupić prepustio

---

⁶³ Usp. Margetić, *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko*, str. 279-286; M. Karbić, *Dioba posjeda*, str. 71.

⁶⁴ MHNC 3, *Protocollum*, str. 496.

⁶⁵ Prema Tripartitu, nezakonita djeca nisu imala pravo nasljeđivanja ni nakon smrti majke, ni nakon smrti oca. Nezakonitom djecom smatrala su se djeca neudanih majki, djeca rođena 300 dana nakon smrti supruga, kao i djeca koja su rođena u braku koji zbog nekog razloga nije bio valjan. Više o problemu nezakonite djece vidi: Marija Karbić, *Što znamo o nezakonitoj djeci u gradskim naseljima u međurječju Save i Drave tijekom srednjeg vijeka?*, *Scrinia Slavonica*, sv. 2, Slavonski Brod 2002., str. 168-177; Ista, *Nezakonita djeca i konkubine u gradskim naseljima srednjovjekovne Slavonije – marginalci ili ne?*, *Gradske marginalne skupine u Hrvatskoj kroz srednji vijek i ranomoderno doba. Zbornik radova sa znanstvenog kolokvija održanog 10. prosinca 2003. u Zagrebu*, ur. Tomislav Popić, Biblioteka *Dies historiae*, knj. 1, Zagreb 2004., str. 75-88.

⁶⁶ O župnoj crkvi i župi u Gorici vidi: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 315-329.

⁶⁷ MHNC 3, *Protocollum*, str. 495-496.

⁶⁸ HDA, *Plem. opć. Tur.*, Prot. 8, str. 59.

⁶⁹ HDA, *Plem. opć. Tur.*, Prot. 8, str. 60.

klijet Jurju.⁷⁰ Mjesec dana poslije, saslušani su svjedoci suprotne, tužene strane, koji su izjavili da su i i Martin i Juraj dobili svaki po petinu sporne imovine.⁷¹ Presuda je donesena krajem 1571. godine. Martin Krupić osuđen je zbog počinjenog nasilja na globu od 6 florena i morao je podmiriti svu štetu, a Jurju Krupiću je pripala sporna klijet. Martin Krupić je izjavio da nije zadovoljan presudom te će se žaliti višem sudu zagrebačkog župana.⁷² Zasad ne znamo što se potom dogodilo, ali moguće je da su jednostavno odustali od žalbe višem sudu.

Kmet Juraj Krupić bio je nezakonito dijete Mihovila Krupića. Da je bio iz zakonitog braka, a da mu je majka samo bila nižeg statusa od očeva, dijete bi automatski bilo priznato i integrirano u zajednicu. Potrebno je napomenuti da su i ovako djetetu dali prezime Krupić i priznavali ga svojim polubratom. Može se pretpostaviti da Juraj nije mogao potraživati imovinu iz nasljednih dobara, ali iz ostalih drugih je mogao očekivati poneki dio. Imovinu su podijelili na jednake dijelove sinovi, zakoniti i nezakoniti, te žena Mihovila Krupića. Očito je da su se braća razlikovala u mišljenju o podjeli te je Stjepan Krupić bio suglasan da Juraj dobije klijet, ali Martin se nije slagao s tom odlukom te zbog toga haračio po spomenutom objektu. Kmetov gospodar Petar Mudić, osim što je obiteljski povezan s Krupićima, mogao je suosjećati sa slučajem nezakonita djeteta u obitelji, jer se i u njegovoj obitelji u njegovoj generaciji dogodilo da potomci budu proglašeni nezakonitim, s obzirom na to da su potekli iz drugog braka, a prvu su suprugu oteli Osmanlije.⁷³

Zanimljiv spor, ponovno sa Stjepanom Mihovila Krupića, imamo iz sedamdesetih godina 16. stoljeća. Tada je tužio pred turopoljskim spravišćem svog rođaka Grgura, sina Ivana Antunova (vidi genealogiju) i njegova sina Pavla jer su navodno pokosili sijeno na njegovoj sjenokoši zvanoj Lehovina na posjedu Velike Mlake te mu ubili vola vrijedanog osam florena.⁷⁴ Grgur i Pavao su preko svog prokuratora Tome Lackovića odgovorili da su uzimanjem sijena samo naplaćivali naknadu koja im je pripadala zbog navodnog ranjavanja Pavla.⁷⁵ Spor je trajao više od tri godine, pa je tako 1580. g. presuđeno da su tuženi krivi zbog ubojstva vola te da trebaju nadoknaditi štetu, a i oglobljeni su zbog nepoštivanja suda. Grgur i Pavao su izjavili da će se žaliti višem sudu županije jer nisu bili zadovoljni presudom.⁷⁶ Godinu dana poslije, kada ponovno nisu bili zadovoljni presudom, ponovno su osuđeni, a navedeno je da se Stjepan mora zakleti u crkvi o vrijednosti ubijenog vola.⁷⁷ Očito Stjepan nije imao

---

⁷⁰ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 79.

⁷¹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 81.

⁷² HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 147.

⁷³ Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 89-91.

⁷⁴ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 231.

⁷⁵ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 241.

⁷⁶ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 299.

⁷⁷ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 324.

razmirice samo sa svojom braćom, nego i sa svojim rođacima. Ovdje je procijenjeno da je bio nevin, jer je dobio dvostruku zadovoljštinu, ali barem nije bilo dovoljno dokaza kojima bi Grgur dokazao da je Stjepan prethodno ranio Pavla. Sudeći prema sljedećim slučajevima, nije teško zaključiti da je možda bilo nešto istine u njihovim optužbama. Ipak, neosporivo je da su ubili nevinog vola, zbog čega su i morali platiti kaznu. O njihovim karakterima i svađama govori i činjenica da su morali dodatno platiti kaznu zbog vrijeđanja i neprimjerenih riječi izgovorenih na sudu, što je zasa- da jedini takav slučaj u obitelji Krupić koji sam pronašla.

U svibnju 1581. Stjepan Mihovilov uspio je izazvati probleme i sukob s Matijom čizmarom, sinom Pavla Krupića, svojim bratićem u drugom koljenu, i Mihovinom Šimuna Antunova, drugim bratićem u drugom koljenu (vidi genealogiju). Stjepan je na spravišću izjavio da roditelji Matije i Šimuna nisu bili iz zakonitog braka, nego su bili kopilad. Njihov prokurator Grgur Voščić je protestirao, a Stjepan je izvukao neki spor iz 1564. kojim je blatio Antuna i Pavla. Odlučeno je da to Stjepan nije smio učiniti i dobio je kaznu od 50 florena. Stjepan je izjavio da ne priznaje presudu i da će se žaliti višem sudu jer govori istinu.⁷⁸ Ne znamo kako je spor razriješen i je li se doista Stjepan žalio višem sudu, ali je još jednim sporom pokazao da doista nije mogao živjeti u normalnim odnosima ni s jednim od svojih bratića, pa stoga i ne čudi sljedeći slučaj koji ocrtava opće nerazumijevanje obitelji Krupić kada se upravo taj Stjepan našao u problemima zbog svojeg nasljedstva.

Posljednji slučaj koji će se ovdje spomenuti jest slučaj ostavštine Stjepana Mihovilova, njegove žene, kćeri Katarine i zeta Jurja Štakorića. Slučaj generacijski donekle prelazi okvire ovog rada jer se ulazi u problematiku pete generacije Krupića, ali se zbog svoje važnosti ovdje ipak donosi, a i kronološki još pripada 16. stoljeću. Stjepan je 20. lipnja 1579. zbog dobročinstava koje su mu iskazali u sadašnjoj starosti i bolesti žena Doroteja, kći Katarina i njezin muž Juraj Štakorić iz Podozlja, istima darovao svoj udio u Velikoj Mlaci s kurijom, kao i kupljeni vinograd u Markuševcu (njegov otac ga je kupio) za 80 florena koje su mu oni dali dok je imao parnicu sa Šimunom i njegovim mlađim bratom Matijom.⁷⁹ Osam mjeseci poslije, u veljači 1580., Martin Krupić, brat Stjepana i stric Katarine, protestirao je protiv darovanja koje je njegov brat Stjepan učinio u vezi sa svojim udjelima u posjedima u Velikoj Mlaci, Markuševcu, Donjoj Lomnici i Kurilovcu.⁸⁰ Očito je da je Martin smatrao da i on ima pravo na neke od posjeda koji se spominju u sporu, a kako to nije bio jedini spor između braće, nije ni čudno da je Stjepan ponovno pokušao progurati svoju volju dvije godine poslije. Tako saznajemo da je 6. svibnja 1582. Stjepan, sin Mihovila Krupića, pred Zagrebačkim kaptolom izjavio da je u prethodnim godinama imao razne parnice sa Šimunom i Martinom Krupićem na banskom i županijskom stolu i

---

⁷⁸ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 333.

⁷⁹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 287.

⁸⁰ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 314.

zbog toga imao velike troškove. To je istaknuo kao razlog navodne posudbe 80 ugarskih florena od svog zeta Jurja Štakorića, muža kćeri Katarine i od svoje žene Doroteje. U trenutku spora bio je star i bolestan pa daruje supruzi Doroteji i kćeri Katarini i njezinu potomstvu za tih 80 ugarskih florena svoju plemićku kuriju u Velikoj Mlaci i udio u vinogradu u Markuševcu što mu je bila kupljena imovina. Ako bi netko od braće osporavao darovanje, prvo bi trebao isplatiti tu svotu. Martin je protestirao pred Zagrebačkim kaptolom protiv darovanja 20. svibnja.⁸¹ Dokumenti se razlikuju, osim u vremenskom razmaku između ta dva darovanja, i u načinu na koji je Stjepan doskočio problemu. Očito se radilo o izgovoru "posudbe" kojom je Stjepan Krupić želio prenijeti imovinu na žensku liniju, a kada mu je brat Martin osporio darovanje, odlučio je svoje darovanje imovine izvesti pred Zagrebačkim kaptolom (kao višom i nezainteresiranom instancijom), ali je naposljetku Martin i o tome darovanju bio obaviješten jer je ponovno uložio prigovor, ovaj put dva tjedna nakon darovanja, očito i očekivajući takvo ponašanje od svoga brata.

Ovaj slučaj se neće razmatrati u poglavlju koje govori o ženama i ženidbenim strategijama jer prelazi generacijske okvire rada, ali potrebno je upozoriti na još jednu ovdje nama bitnu činjenicu. U ovim dokumentima Juraj Štakorić se katkad navodi kao *prouidus* (kmet) te se time vidi da je bila riječ o morganatskom braku, a Stjepan Krupić je time želio dati svojoj kćeri i zetu mjesto za stanovanje, ali i osigurati legitimnost i plemićki status Katarininih potomaka, i to obaju spolova.⁸² Ovdje su izdvojeni samo neki od brojnih slučajeva u kojima je Stjepan bio ili tužitelj ili tuženik i to u raznim kombinacijama sa svojom braćom i rođacima s kojima je bio u svađi u vezi s drugim poslovima, ali unatoč mnogim sporovima, nije se posve razbila obiteljska kohezija. Ipak, i navedeni slučajevi doista opisuju kompleksnu stvarnost zajedničkog života proširene obitelji.

Posjedovna slika obitelji Krupić

Zemljišni posjedi su svuda bili osnova plemićkog položaja, pa tako i u Turopolju, a i u slučaju obitelji Krupić.⁸³ Pri uspostavi prostorne i vlasničke strukture važnu ulogu odigrali su načini stjecanja te imovine, ali i dijeljenja koja su neminovno slijedila grananjem obitelji, koje se dogodilo dolaskom na scenu treće generacije Krupića.

Najveće stjecanje imovine (posjeda, selišta, oranica, sjenokoša) dogodilo se, kako smo vidjeli, u vrijeme prvog člana obitelji Krupić, Benedikta. Nažalost, nemamo po-

---

⁸¹ KAZ, Prot. 7, str. 89-90/112-113.

⁸² Marija Karbić navodi da su u Turopolju potomci plemkinje i ne-plemića smatrani plemenitima te da se u tim slučajevima zemlja često darovala kako bi im se osigurao plemićki status i ekonomska osnova. Vidi više: M. Karbić, *Heiratsstrategien des Kleinadels*, str. 173-174.

⁸³ Razlikujemo četiri osnovna tipa zemljišnog posjeda: zajedničku imovinu cijele turopoljske zajednice, posjede koji su pripadali jednome rodu, zajedničke posjede jedne obitelji i individualne posjede. Usp. M. Karbić, *Property and family*, str. 3.

datke s kakvom je posjedovnom moći Benedikt ušao u brak sa Skolastikom Lacković iz Mlake, ali znamo što je stekao za vrijeme života. Upravo zahvaljujući tom braku stekao je posjed u Mlaci i pripadajuće selište s plemićkom kurijom, a kupio je još jedno selište u Mlaci koje je graničilo s njegovim selištem. Kupljen je bio posjed u Kurilovcu, a moguće je i da je neke livade i sjenokoše ondje posjedovao nasljedno, tj. da spadaju u njegova baštinska dobra. Na području Donje Lomnice Benedikt Krupić kupio je tri oranice i polja. Saznajemo i da je posjedovao neke čestice i izvan Turopolja, u trenutku kada je Benediktova imovina postala predmet spora između njegove unučadi, jer se tom prilikom navode dobra pokojnog Benedikta Krupića, te vinogradi i šume u Turopolju i Zagrebačkoj županiji (*bona et iura possessionaria olim Benedicti Krwpych, in Nagh Mlaka et eius pertinentiis, necnon in vineis et silvis ubivis in Campo Zagrabiensi et comitatu similiter Zagrabiensi existentia*).⁸⁴

U sljedećoj, drugoj, generaciji, Benediktovi sinovi, Petar i Toma Krupić zajedno su kupili vinograd u pobježju Persinov vrh⁸⁵ te time povećali posjede koje su uživali nakon očeve smrti. Petar Krupić je posjedovao još neki posjed ili selište, ali ne znamo točno što ili gdje. Naime, Petar Krupić spominje se 1513. g. kao jedan od plemića koji su nešto posjedovali u mjestima Odra, Mrazovec i Lučakovec, zvan Lučelnica, u spisima o procesu Franje i Lacka Stobičaja protiv Jurja Berislavića.⁸⁶ Ne znamo točno u kojem je od navedenih posjeda on nešto posjedovao, ali prostorno gledano, sigurno se ne radi o Lučelnici jer je ona predaleko na jugu, dok su Odra i Mrazovec jednako blizu Mlaci, gdje je bio glavni obiteljski posjed. Imamo još jedan zanimljiv podatak koji govori o imovini druge i treće generacije Krupića. Toma, sin Benedikta Krupića, 1522. g. kupio je zajedno sa svojim sinovima Ivanom, Mihovilom, Tomom, Matijom i Matejom za 40 zlatnih florena udio u posjedu u Velikoj Mlaci, kao i dva kmetska selišta.⁸⁷ U tome trenutku on već ima više sinova, a kako će kasniji dokumenti pokazati, imat će ih još, pa i ne začuđuje da osim očevih dobara (koja posjeduje s braćom) priskrbljuje za svoju obitelj dodatnu imovinu. Čini se da je udio u posjedu koji je kupio bio dosta velik jer je ipak procijenjen na 40 florena, što nije malena svota. Čini se da su Toma i njegovi sinovi spojili kupljeni udio s ostalim dobrima u Mlaci koja su pripadala Krupićima, što potvrđuje da obiteljska kohezija još postoji. U istom kontekstu možemo promatrati i dokument u kojem se navodi da su Ivan Krupić i još neki turopoljski plemići protestirali u vezi s nezakonitim držanjem posjeda pokojnog Marka zvanog Marčec u Kurilovcu, Trnovcu i Kušancu.⁸⁸ Tom prilikom Ivan Krupić je zastupao interese i svoje braće jer se navodi da je protestirao i u njihovo

---

⁸⁴ MHNC 3, Protocollum, str. 478.

⁸⁵ Zanimljivo je ovdje spomenuti da je kupljenom vinogradu susjed s istočne strane bio Stjepan Berislavić (MHNC 2, dok. 136, str. 187-188).

⁸⁶ MHNC 3, Supplementum, dok. 18, str. 558-559.

⁸⁷ MHNC 2, dok. 285, str. 502-504.

⁸⁸ MHNC 2, dok. 210, str. 328.

ime. Njihovo posjedovanje odnosilo se na Kurilovec, za koji je već poznato da su ondje imali posjede.

S trećom generacijom stvara se nešto drugačija posjedovna situacija jer se u toj generaciji provode prve podjele djedovine. Prije toga imamo zapise o daljnoj kupnji imovine, točnije, 1544. g. Ivan, Mihovil, Toma i Matej Tomini kupili su vinograd sa svim pripadnostima u pobježju zvanom Markušev vrh, u okrugu Lukavca,⁸⁹ a isto tako, Ivan i Mihovil Tomini posjedovali su sjenokošu na teritoriju posjeda Kurilovca.⁹⁰ Saznajemo i da je Mihovil Krupić posjedovao sjenokošu Pesikovšćicu na području posjeda Velike Mlake, od Zagreba prema Čiču i da je bila toliko velika da se s nje moglo odvesti barem šest kola sijena.⁹¹ U slučaju Antunove djece pronalazimo dobar primjer u kojem otac posjeduje zemlju zajedno sa sinovima⁹² – Ivan, sin Antuna Krupića sa svojim sinovima Grgurom i Valentinom kupio je i dobio vinograd u Persinovcu,⁹³ a kako je ovaj graničio s vinogradom koji je on već posjedovao, tako si je povećao česticu. Ivan je, kako se pretpostavlja iz izvora, posjedovao oranicu,⁹⁴ a i vinograd u pobježju Persinovec, u okrugu Lukavca.⁹⁵ Sljedeći Antunov sin, Šimun, posebno nam je zanimljiv. On je većinu svojih posjeda imao sa svojom suprugom Margaretom Maricom Lacković, ali i njezinim bratom Jurjem. Šimun i Marica uzeli su u zalog selište zvano Ograda, kao i oranicu zvanu Fabijanšćica na posjedu Velike Mlake.⁹⁶ Istovremeno je Šimun uzeo u zalog oranicu od jednog rala na posjedu Velika Mlaka od Mihovila Lackovića.⁹⁷ Dalje je kupovao imovinu zajedno sa svojom obitelji – ženom i sinom. Tako je kupio za 50 ugarskih florena od Tome Lackovića njegovu oranicu zvanu Zavrtnica na posjedu Velike Mlake.⁹⁸ Da je imao ideju potrebe okrupnjivanja posjeda radi lakšeg upravljanja, dovoljno govori činjenica da se kao jedan od susjeda pri opisu oranice nalazi upravo on, tj. njegova oranica.

Obitelj Krupić podjelu je obavila u trećoj generaciji. Takve su se podjele događale i među većinom ostalih pripadnika turopoljskih rodova,⁹⁹ a bila je općenito karakteristična za zemljišno poslovanje plemstva u Slavoniji i Ugarskoj. U svojoj knjizi o plemićkom rodu Elefánthy Erik Fügedi pokazuje da je taj rod svoje posjede podijelio nekoliko puta. Prva podjela prošla je neopaženo u izvorima, dok je druga ocrta-

⁸⁹ MHNC 3, dok. 76, str. 95-96.

⁹⁰ MHNC 3, dok. 178, str. 289.

⁹¹ KAZ, ALC, K 285.

⁹² U literaturi se navodi da u Turopolju ima dosta dokumentiranih slučajeva u kojima su zajedničku imovinu posjedovala braća ili roditelji i djeca. Usp. M. Karbić, *Property and family*, str. 5-7.

⁹³ MHNC 3, dok. 235, str. 376-377.

⁹⁴ MHNC 3, dok. 195, str. 307-309.

⁹⁵ MHNC 3, dok. 212, str. 337.

⁹⁶ MHNC 3, dok. 148, str. 217-218.

⁹⁷ MHNC 3, dok. 149, str. 218.

⁹⁸ KAZ, Prot. 1, str. 231.

⁹⁹ M. Karbić, *Property and family*, str. 5, 7.

la napetosti među različitim granama.¹⁰⁰ O podjeli djedovine Krupića saznajemo iz parnica između Benediktovih unuka, koje su ovi vodili zbog uskraćivanja udjela u djedovskim dobrima. Prvi spor dogodio se 1555. kada su Šimun, sin pokojnog Antuna Krupića, i Marko, sin pokojnog Pavla Krupića, unuci Benedikta Krupića, tužili također njegove unuke, Ivana, Mihovila, Tomu i Matiju, sinove pokojnog Tome, zbog Benediktovih plemićkih dobara u Velikoj Mlaki, te vinograda i šuma u Turopolju i Zagrebačkoj županiji te su zahtijevali nadoknadu štete od 100 florena. Optuženi su izjavili da su se voljni razdijeliti te da je ono što nisu dali drugoj strani u sporu bilo iz njihovih dobara (kupljeno za njihove novce). Obje strane imenovale su prokuratora, i određeno je da će se podjela obaviti iste godine *die dominico proximo post festum sancte Margarethe virginis proxime venturo* (14. srpnja) na posjedu u Velikoj Mlaki u nazočnosti Nikole Bedekovića, plemićkog suca Zagrebačke županije. Tužene su zastupali Blaž i Jakov Pogledić iz Kurilovca, a tužitelje Pavao Mudić iz Velike Mlake, Fabijan Košković iz Hrašća, Šimun Sonić iz Hrelića i Stjepan Dolaci.¹⁰¹ Iz dokumenta se vidi da se podjela trebala dogoditi na njihovu posjedu, tj. onom posjedu koji dijele, a to je bila uobičajena praksa u Turopolju.¹⁰² Nažalost, sporna dobra nisu detaljno navedena, a pogotovo bi bilo zanimljivo znati gdje su se nalazili vinogradi i šume jer o tome ni inače nemamo podataka.

Čini se da su se Benediktovi unuci neformalno i prije podijelili jer su tužitelji, Šimun Antunov i Marko Pavlov željeli nadoknadu štete koju su im do toga vremena nanijeli tuženici. Imovina Benedikta Krupića je morala biti dosta velika, kada su se samo dvojica njegovih unuka osjećala zakinutima za svotu od 100 florena što je tada bilo dosta novaca. Moguće je da su braća zastupala svaku od novih grana, ali kasniji dokumenti, kako ćemo vidjeti, pokazuju da su se sporili i u drugim kombinacijama. Kada se u dokumentu govori o dobrima koja su tuženici, Tomini sinovi, sami kupili, moguće je da su mislili na udjele u posjedu u Velikoj Mlaki i dva kmetska selišta koja je Toma 1522. g. zajedno sa svojim sinovima kupio za 40 zlatnih florena.¹⁰³

Iako je podjela bila dogovorena istoga se dana dogodila još jedna tužba zbog dobara pokojnog Benedikta. Pavao Trombetašić, sin pokojne Jelene, Margareta, udovica Tome Devanića iz Lužja, Ana, žena Tome Horvata, i Klara, žena Petra Mudića, koje su bile kćeri pokojnog Petra, sina Benedikta Krupića iz Velike Mlake, podnijeli su tužbu protiv Ivana, Mihovila, Tome, Mateja Krupića, Matije i nepoznatog zlatara Krupića, sina pokojnog Luke, koji su svi bili potomci pokojnog Tome, sina Benedikta Krupića. Tužitelji su preko svog prokuratora tražili dio koji im pripada. Procijenili su da se (dok je njihov otac bio živ) na posjedima nalazilo 8 volova, 7 krava i 50 svi-

---

¹⁰⁰ Fügedi, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman*, str. 110-111.

¹⁰¹ MHNC 3, Protocollum, str. 477-478.

¹⁰² Za detalje pogledati poglavlje Diobne ustanove u Turopolju u: Laszowski, *Povijest plem. općine Turopolja*, sv. 2, str. 99.

¹⁰³ MHNC 2, dok. 285, str. 502-504.

nja koje su tuženi ugrabili. Prokurator tuženih je izjavio da su žene doista bile kćeri pokojnog Petra Krupića, i da se slažu da ih isplate, ali su izjavili kako je to bilo riješeno činjenicom da su se pristojno udale.¹⁰⁴ U ovome slučaju ženski članovi Krupića osjetili su se zakinutima, pa su zahtijevali pokretnine (životinje) koje su im, prema njihovoj shvaćanju pripadale, a koje su tuženi ugrabili. Zanimljivo je da su tuženi u oba slučaja ista braća, sinovi Tome Krupića koji je doista imao brojno potomstvo (vidi genealogiju). U tome trenutku Krupići su se već prilično bili razgranali, i čini se da su dio koji je, uz djevojačku četvrtinu, pripadao kćerima isplatili u obliku miraza. Ne znamo kako se spor razriješio jer nam nije ostao sačuvan dokument o presudi u ovom slučaju, a moguće je da ga nije bilo, nego da su problem riješili među sobom. Imamo nekih naznaka da su kćeri Petra Krupića dobile svoju *quartu*. Pred Zagrebačkim kaptolom Mihovil Krupić je zabranio u svoje ime, i u ime svoje braće Baltazara i Mateja, svojih sinova Stjepana, Martina i Marka te nećaka Grgura i Valentina, da Šimun Krupić i njegov brat Stjepan, Matija Krupić, Pavle Trombitašić iz Velike Mlake te Petar Mudić i udovica Marica, nasilno drže udjele u posjedu Velika Mlaka.¹⁰⁵ Mihovil Krupić je, zajedno s ostatkom navedenih Krupića, smatrao da su njegovi bratići, sinovi Antuna Krupića te zastupnici kćeri Petra Krupića uzeli dijelove posjeda koji im ne pripadaju. Slučaj je povezano s tužbom iz 1555. godine. Spomenuti Pavao Trombitašić je sin pokojne Jelene Krupić, Petar Mudić je muž Klare Krupić, a udovica Marica je Margareta Krupić, kći Petra Krupića. Zanimljivo je i to kako muškarci zastupaju interese svojih žena kada se radi o zemlji, ali o tome opširnije u poglavlju o ženskim članovima obitelji Krupić. Žene su morale dobiti neke udjele u posjedu već otprije, koje su onda proširile navodnim zauzimanjem udjela koji ipak nije bio uključen u njihov četvrtinski dio.

Sporovi Krupića zbog djedovine nisu time prestali. Čini se da Benediktovi unuci svejedno nisu bili zadovoljni podjelom jer se iste 1555. g. dogodio još jedan spor. Ivan Krupić i njegov sin Grgur tužili su Ivanovu braću Stjepana i Šimuna i njihova bratića Mateja Krupića, zbog toga što su im uskratili udio u djedovskim dobrima. Tuženi su odgovorili da im udio u dobrima nisu dali jer Ivan Krupić nije bio zakonit sin Antuna Krupića, nego sin nekog Lisičića iz Jamnice. Obje strane su tvrdile da mogu dokazati svoje navode.¹⁰⁶ Ovaj dokument je zanimljiv jer se sada zbog podjele dobara pobunio Krupić koji je u tome trenutku već bio zasnovao svoju obitelj, a tužio je svoju braću i bratića Matiju Krupića. Ne postaje nam nimalo jasnije kako su podijelili imovinu, ali vidimo kako su Krupići tada bili toliko razgranati da je šira obiteljska kohezija oslabjela, a središte ponovno poslalo samo uža obitelj (roditelji i djeca), a podjelom su braća dijelila djedovinu na jednake dijelove. Također je zanimljivo da je bilo masovnijeg parničenja zbog dobara upravo u trećem pokoljenju, što upućuje na njihovo osiromašenje, ali i slabljenje obiteljske kohezije.

---

¹⁰⁴ MHNC 3, Protocollum, str. 478.

¹⁰⁵ MHNC 3, dok. 238, str. 387.

¹⁰⁶ MHNC 3, Protocollum, str. 496.

Teško je rekonstruirati tko je dobio koji dio djedovine, ali svaka od četiriju grana dobila je jednak dio. Ipak, iz dokumenta iz 1559. g. saznajemo za jedan od dijelova koji su podjelom dobili sinovi Tome Krupića. Mihovil, Toma i Matej Krupić su se sporili s Ivanom Arbanasom iz Donje Lomnice, i njegovim sinovima, zbog uvjeta obrađivanja njihove zemlje u Donjoj Lomnici, a to je bila zemlja, tj. oranice i polja koje je kupio njihov djed, što je i sam Mihovil Krupić dokazao donijevši ispravu o kupnji iz 1467. godine. Zanimljivo u sporu jest i to da su i tužitelji i tuženici svoja svjedočenja morali potvrditi svjedocima. Navedeno je da se Mihovil Krupić mora zakleti s još 11 ljudi kako su njegove riječi istinite, tako da stoji na spornoj zemlji, baciti zemlju na glavu zaklinjući se da je njegov pokojni brat Ivan Krupić dao iskrčiti tu zemlju. Slučaj je razriješen tako da se Mihovil Krupić zakleo s dovoljnim brojem svjedoka.¹⁰⁷ Iz navedenog primjera saznali smo da su sinovi Tome Krupića, Ivan, Mihovil, Toma i Matej Krupić zajednički posjedovali taj dio djedovine u Donjoj Lomnici i da su ga dali nekome na obrađivanje. Zanimljivo je da se je Mihovil Krupić, iako je pokazao sudu ispravu kojom dokazuje da je tu navedenu zemlju njegov djed kupio, svejedno morao zakleti, i to sa čak 11 jamaca, da su njegove tvrdnje istinite.¹⁰⁸ Slučaj je razriješen u korist Krupića. Što se tiče daljnje rekonstrukcije odgovora na pitanje tko je od bratića dobio koji dio djedovine, saznajemo još jedino za vinograde u Persinovcu jer je moguće da su se upravo oni navodili u prvom sporu zbog djedovine iz 1555. g., i za koje nije točno naznačeno gdje su se nalazili. Poslije su ih posjedovali Ivan Krupić, sin pokojnog Antuna, i Ana Krupić, kći pokojnog Pavla.

Nakon što su Krupići podijelili imovinu, vidimo iz izvora da time nisu prestale podjele i promjene vlasništva baštinskih dijelova. Šimun Krupić kupio je od svojeg nećaka Pavla, sina pok. Stjepana Antunova, njegov udio u baštinskom vinogradu u pobježju Persinovec, a tu se ponovno radi o okrupnjivanju posjeda jer se kao jedan od susjeda navodi njegov drugi vinograd.¹⁰⁹

U četvrtoj generaciji imamo spomene podjele koja se već dogodila te koja je tako riješena da je svaki od sinova dobio jednak dio. Možda nam je najzanimljiviji slučaj potomaka Mihovila Tomina, točnije, Stjepana, Martina i nezakonitog Jurja, o čemu je više riječi bilo u prethodnom poglavlju. I u ovoj generaciji vidimo da je bilo promje-

---

¹⁰⁷ MHNC 3, dok. 271, str. 428-430.

¹⁰⁸ Budući da je srednji vijek bio vrijeme simbolike, vrlo je zanimljiva činjenica da je on morao svoje riječi potvrditi bacajući si upravo tu zemlju na glavu dok stoji na njoj i time potvrđuje svoje posjedovanje te zemlje. Također, čini se kako je u Turopolju bila svejedno vrlo naglašena usmena kultura. Martyn Rady govori kako je usmeno svjedočanstvo ipak imalo prednost pred pisanim dokumentima, a zakletvom su se pravno razrješavali sporovi (Rady, *Land, Nobility and Service*, str. 48). Ovaj slučaj je lijep pokazatelj toga. Usmena kultura se očituje i u fenomenu navođenja. Tako se u većini dokumenta jedan od Krupića, Ivan, navodi bez odrednice na oca, što upućuje na to da su oni bili upoznati tko je ispred njih i nije bilo potrebe za daljnjim naglašavanjem da je on sin tog i toga, ali to nama stvara problem jer ne možemo odrediti točno o kojem je Ivanu bila riječ. Problem je razriješen na način da se određivalo čiji je sin od slučaja do slučaja na temelju konteksta.

¹⁰⁹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 182.

na vlasništva baštinskih posjeda, ali sve je ostalo unutar šire obitelji. Baltazar Tome Tomina prodao je svoj baštinski vinograd u pobrežju Markušev vrh svom bratiću Blažu Krupiću.¹¹⁰ Znamo i promjene vlasnika dobara koja naočigled nisu baštinska, ali opet su ona koja se nekim putem došla u posjed Krupića. Radi se o zalogu zemlje Pustike na području Kurilovca koja je prešla iz ruku Pavla Stjepana Antunova u ruke Mihovila, sina Šimuna (vidi genealogiju). Istovremeno, Šimun je uzeo u zalag udjele u zemlji Pustiki na području Kurilovca od Blaža, svojeg bratića u prvom koljenu.¹¹¹ Čini se da se Šimunova moć i ugled ocrtava i u ekonomskom potencijalu jer se navodi da je osim već spomenutih zemalja, uzeo u zaloge i sjenokošu u Dubravi Lukavečkoj,¹¹² ali i oranicu Križanovšćicu na području Turopolja.¹¹³

U literaturi se navodi da su podjele, ako se uzme u obzir demografski faktor, imale dugoročni negativni učinak na materijalni položaj roda.¹¹⁴ Kod Krupića to vidimo samo djelomično. Imamo potomke četiriju sinova koji su dijelili djedovinu na četiri djela, a slijedile su i kasnije podjele, i to kod grane potomaka jednog od sinova. No, podaci koje imamo za drugu polovicu 16. st. pokazuje da je svaka uža obitelj, na ovaj ili onaj način uspjela nadomjestiti gubitak. Možda to jasno pokazuje i slučaj Blaža koji je u jednom danu prodao svoje udjele u zemlji Pustiki na području Kurilovca, ali je kupio vinograd na pobrežju Markušev vrh, što upućuje na jasnu strategiju kako bi se postigao gospodarski razvitak. Potrebno je još napomenuti da se rod prilično dugo održao te da im je u razdoblju 15. i 16. st. posjedovni saldo bio pozitivan.

Krupići i turopoljska zajednica

Emilij Laszowski je napisao da "među turopoljskim plemićima odlična mjesta zapremaju i Krupići".¹¹⁵ U ovome potpoglavlju govorit će se o službama koje su pojedini članovi obitelji obnašali u turopoljskoj plemićkoj zajednici. Činjenica je da su bili vrlo aktivni u njoj, a neki od članova obitelji su po službenoj dužnosti dosta i putovali.

Prije nego što se počne objašnjavati koje su funkcije obavljali razni Krupići potrebno je napomenuti kako se čini da procvat svojih poslova i ugleda u turopoljskoj plemićkoj zajednici doživljavaju u trećoj generaciji i u najvećoj mjeri unutar jedne grane. Radi se o potomcima najmlađeg sina Benedikta Krupića, Antuna. Njegovi sinovi istaknuli su se svojom djelatnosti. Tako je Ivan Antuna Krupića obnašao najvišu funkciju u Turopolju, onu župana (*comes terrestris*).¹¹⁶ To saznajemo iz isprave o

---

¹¹⁰ KAZ, Prot. 6, str. 226.

¹¹¹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 308.

¹¹² HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 274.

¹¹³ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 327.

¹¹⁴ Fügedi, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman*, str. 112.

¹¹⁵ Laszowski, *Turopoljski plemići Krupići*, str. 206.

¹¹⁶ Za funkciju župana pogledati: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 20-28.

zalogu iz 1540. kada se navodi da tu ispravu izdaju kapetan Lukavca Ambroz Gregorijanec i Ivan Krupić, turopoljski župan (*suppanus seu comes campi Zagrabienensis*).¹¹⁷ To je ujedno jedini datirani spomen Ivana kao turopoljskog župana, ali to ne čudi jer se događalo da na mandatu ostanu samo od šest mjeseci do godine dana.¹¹⁸ Ivanov brat Šimun je među istaknutijim pripadnicima obitelji Krupić upravo zbog svojeg angažmana za plemićku zajednicu na polju sudstva. Osim što se 1562. g. spominje kao *viceiudex* Zagrebačkog polja,¹¹⁹ svoju karijeru ostvario je primarno kao prokurator raznih plemića.¹²⁰ Od 1564. do 1574. g. spominje se kao zastupnik u dvadesetak slučajeva, a biraju ga jednako pripadnici njegove obitelji, kao i drugi turopoljski plemići. Moguće je da su ga počeli tako često izabirati upravo zbog toga što je rano obnašao funkciju pomoćnog suca, ali i zbog toga što je postao stručan u vezi s pravnim problemima živeći na turopoljskom spravišću puno desetljeće. Treći Antunov sin, Stjepan, spominje se kao službenik literata Mateja Slatinskog, po čijem je nalogu konjima s njime išao u Beč.¹²¹

Niže funkcije u Turopolju obnašali su i pripadnici drugih grana obitelji, a kao pristavi, tj. jobagioni vjerodostojnici (*iobagiones fidedigni*), često se javljaju u prvim dvjema generacijama. Pristavi su bili oni koji su obavljali diobe zemalja, uvođenje u posjede ili slične poslove za zajednicu.¹²² Transakcije vezane za zemlju, nakon što se utvrdilo da nitko nema na njih prigovor, bilo je potrebno potvrditi uvođenjem u posjed. Kako je već rečeno, povjerenici su dolazili na zemlju o kojoj se govorilo, te su je formalno predali osobi koja ju je kupila, uzela u zalog, dobila, itd. Ostajali bi još propisano vrijeme na istom posjedu čekajući ne bi li se javio netko tko bi imao prigovor na tu transakciju, a ako se nitko nije javio, novi vlasnik je preuzeo zemlju te je o svim poslovima koji su prethodili bila sastavljena isprava.¹²³ Već prvi član obitelji, Benedikt Krupić bio je izrazito aktivan kao jedan od plemića koji su uvodili u posjed. Zanimljivo je da je postao aktivan od 1455. g., nakon što je Mlaka postala njegov središnji posjed te mu je očito nakon toga trenutka porastao ugled. Sudjelovao je u desetak slučajeva uvođenja u posjed, a zasigurno je napoznatiji onaj Uršule Jurjeve iz Kurilovca kojoj su potvrđeni svi nasljedni posjedi njezine braće u Kurilovcu, Rakitovcu, Kušancu i Trnovcu nakon što su ih zarobili i Osmanlije te koji je

---

¹¹⁷ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 211.

¹¹⁸ Vidi: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 20-22.

¹¹⁹ MHNC 4, dok. 6, str. 12-13.

¹²⁰ U Turopolju, prokurator je osoba koja na sudu preuzima na sebe zastupanje pojedinca uz obećanje da će zastupati interese svoje strane uz objektivno vladanje i ne narušavajući ugled. Nisu nam ostale sačuvane klasične isprave o imenovanju prokuratora već se radilo o imenovanju *in situ*. Takav način imenovanje prokuratora, kao i drugo djelovanje plemića u Turopolju oslikava društvo u kojem je naglasak bio na usmenoj kulturi, ne pisanoj riječi, o čemu je već bilo nešto više riječi.

¹²¹ MHCZ 13, dok 12, str. 69.

¹²² Za funkciju pristava pogledati: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 47.

¹²³ Za detalje pogledati: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 102.-103.

bio predmetom raspravljanja moderne historiografije.¹²⁴ Njegovi sinovi su nastavili tradiciju. Tako je npr. Petar Krupić bio jedan od turopoljskih plemića koji su 1507. g. sudjelovali u uvođenju Stjepana Berislavića u posjede Babča, Buševac, Novaki, Markuševac, Lužje, Čehi, Odra, Buzin i Lučelnica.¹²⁵

U Turopolju je jedna od funkcija važnih za normalno funkcioniranje zajednice bila i ona mirovnog suca (*iudex arbiter*) jer se oni posredovali kako bi zategnuti odnosi mogli što prije doći u normalu. Suce su birale obje strane, svaka jednak broj, i obvezale bi se da će se pokoriti presudi koju oni donesu.¹²⁶ U literaturi se navodi da su oni najčešće rješavali sporove vezane za zemlju¹²⁷ što potvrđuju i dva navedena slučaja. Ipak, mogli su sudjelovati u pomirenju i u drugačijim vrstama sporova. Već spomenuti Ivan Krupić, sin Antuna iz Velike Mlake, tri je puta obnašao tu funkciju. Dokumenti ga prvi put spominju 1530. g. kao jednog od izabranih arbitara koji su trebali presuditi u sporu u vezi s oranicama i sjenokošama Zemnik na teritoriju sela Plesa.¹²⁸ Nakon toga je 1534. g. posredovao u pomirenju između Agneze, Margarete i Jelene iz Gorice zbog oranica, kuće i udjela u posjedu Gorica,¹²⁹ a u dokumentu iz 1535. g. navedeno je da je bio jedan od sudaca arbitara u sporu između Agneze iz Gorice i Luke Horvatića koji se dogodio jer ju je potonji izvrijeđao.¹³⁰ Ovaj slučaj je zanimljiv jer je kazna za ponovno vrijeđanje navedene Agneze bila dosta visoka (6 maraka) stoga što je Agneza iz Gorice bila ista ona Agneza iz prvog slučaja Ivanove arbitraže.

* * *

Pripadnici obitelji Krupić i njihove aktivnosti oslikavaju i političko-društveni život turopoljske zajednice. To se primarno odnosi na sukobe koje su imali s lukavečkim kaštelanima, ali i s drugim plemićima. U Turopolju su počeli sukobi s markgrofom Jurjem Brandenburškim kada je on 1510. g. dobio od kralja Vladislava II. darovnicu za Lukavec i njegove pripadnosti, a njegovi kaštelani u Lukavcu su maltretirali turopoljske plemiće.¹³¹ Krupići se kod tih sporova spominju više puta. Kada su se 1513. g. turopoljski plemići žalili na nasilje ljudi Jurja Brandenburškog,

---

¹²⁴ MHNC 2, dok. 32, str. 38-39. Za pregled Uršulina slučaja i tumačenja historiografije usp. npr. M. Karbić, *Property and Family*, str. 9.

¹²⁵ MHNC 2, dok. 163, str. 243-244. Za integraciju i strategiju Berislavića u Turopolju usp. Jurković, *Raseljena plemićka obitelj (Dio prvi)*, str. 145-153.

¹²⁶ Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 76-77.

¹²⁷ Vidi: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 2, str. 76.

¹²⁸ MHNC 3, dok. 11, str. 9-10.

¹²⁹ MHNC 3, dok. 20, str. 21-22.

¹³⁰ MHNC 3, dok. 24, str. 26-27.

¹³¹ Ovdje se donose dokumenti vezani samo za Krupiće, a za opis cijelog dugogodišnjeg spora s Jurjem Brandenburškim pogledati: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 1, str. 58-68; N. Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, str. 180-198.

među njima su bila i sva braća druge generacije Krupića, Petar, Pavao, Toma, Ivan i Antun.¹³² Prema nalogu Jurja Brandenburškog, nekoliko godina nakon toga, 1517. g. poslani su ljudi da se ispituju turopoljski plemići u vezi sa službama koje su dužni kaštelanu Lukavca, a Pavao Krupić je svjedočio da su plemići Zagrebačkog polja uvijek plaćali kaštelanu Lukavca naknadu za vojnu službu.¹³³ Ivan Benediktov Krupić je 1519. g. s još nekim turopoljskim plemićima pred Zagrebačkim kaptolom protestirao jer protonotar nije došao uzeti njihova svjedočanstva u parnici koja je bila u tijeku protiv Jurja Brandenburškog,¹³⁴ a onda je s još nekim turopoljskim plemićima poništio i izjavu koju su neki drugi plemići bili prisiljeni dati, a prema njoj se oni pokoravaju markgrofovoj vlasti.¹³⁵ Kako su Juraj Brandenburški i njegovi ljudi i dalje provodili nasilje, nastao je raskol među Turopoljcima u vezi s tim pitanjem. Tako su Pavao Krupić i još neki turopoljski plemići 1520. g. došli pred Zagrebački kaptol i izjavili da pristaju na to da su dužni poslušnost i službu Medvedgradu i njegovu kaštelanu, dok su neki drugi plemići to osporili.¹³⁶ Parnica je naposljetku došla i do kraljevskog sudišta, a 1520. g. u dokumentu, te se Petar, Pavao i Antun Krupić iz Mlake spominju među tužiteljima.¹³⁷ Zanimljivo je, da se iste godine Ivan Krupić navodi kao jedan od dvojice turopoljskih plemića koji nisu pobjegli od straha pred nasiljima službenika Jurja Brandenburškog.¹³⁸ To bi možda moglo upućivati na hrabrost kao jednu od njegovih vrlina, ali je vjerojatnije da se nije bojao jer je došao u dobre odnose sa službenicima markgrofa. Na to upućuje dokument iz 1522. g. iz kojeg saznajemo da je Ivan Krupić bio familijar Ivana Kosarčkog od Kolovrata,¹³⁹ jednog od službenika Jurja Brandenburškog te da je zajedno s ostalim familijarima pljačkao, krao, rušio kuće u Mlaci, i slično.¹⁴⁰ To je ujedno i posljednji put da se spominje Ivan Benediktov u izvorima. No, iako je Ivan promijenio stranu i pridružio se ljudima Jurja Brandenburškog, ostali Krupići i dalje pružaju otpor. Neki od njih bili su i u Budimu pred kraljem Ludovikom II. Naime, Ivan, sin Antuna Krupića, i Ivan, sin Petra Krupića, 1524. g. navedeni su u dokumentu koji govori da su njih dvojica bili među turopoljskim plemićima koji su išli u Budim pred kralja Ludovika II. zbog spora s Jurjem Brandenburškim, kad je kralj presudio u njihovu korist.¹⁴¹ Nije čudno da su mlađi članovi obitelji bili ti koji su išli u Budim jer treba imati na umu da se

---

¹³² MHNC 2, dok. 206, str. 320-324.

¹³³ MHNC 2, dok. 244, str. 376-381.

¹³⁴ MHNC 2, dok. 254, str. 392.

¹³⁵ MHNC 2, dok. 255, str. 393-394.

¹³⁶ MHNC 2, dok. 266, str. 426-427.

¹³⁷ MHNC 2, dok. 267, str. 428-449.

¹³⁸ POP, dok. 41, str. 119.

¹³⁹ Nada Klaić navodi da je Ivan Kosarčki bio i kraljev komornik, a za detalje slučaja s Kolovratom, pogledati: N. Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, str. 198-203.

¹⁴⁰ MHNC 2, dok. 284, str. 498-502.

¹⁴¹ MHNC 2, dok. 298, str. 522-533.

putovalo konjima i da je od Turopolja do Budima zasigurno trebalo nekoliko dana jahanja, a Krupići starije generacije u tome su trenutku, prema svemu sudeći, bili u poodmaklim godinama. Kralj je turopoljske plemiće ponovno podvrgnuo izravnoj vlasti bana i vicebana, a 1525. g. Čazmanski kaptol je proveo kraljevu odluku iz prethodne godine.¹⁴²

Pripadnici obitelji Krupić bili su blisko povezani s dvjema osobama u Turopolju koje su bile općenito važne u srednjovjekovnom društvu Zagrebačke županije. Radi se o Ambrozu Gregorijancu i Mateju Slatinskom, a slučajevi koji se spominju svjedoče i o ugledu Krupića u turopoljskoj plemićkoj zajednici. Tako su pred Zagrebačkim kaptolom 1546. g. kao predstavnici cijele zajednice (... *in suis necnon tocius communitatis nobilium de pertinenciis Lokawecz* ...) Ivan, sin Antuna, i Mihovil Krupić adoptirali kao svojega brata Ambroza Gregorijanca te su ga imenovali starješinom. Kako bi potvrdili njegovo primanje u turopoljsku plemićku općinu, darovali su mu i udjele u posjedu Buševcu¹⁴³ koji je sadržavao 7 kmetskih selišta, a dobio je pravo, kao i njegovi kmetovi, napasanja svinja iz svoje kurije u zajedničkim šumama.¹⁴⁴ U ispravi se navodi da je Ambroz Gregorijanec zbog svojih dobročinstava prema turopoljskim plemićima dobio, uz postojeći udio u posjedu Buševcu, još i veću količinu zemlje. Time su mu turopoljski plemići, a među njima i Šimun i Stjepan Krupić, dali i pravo da naseli kmetove na dobivene zemlje.¹⁴⁵ Što se tiče Mateja Slatinskog, njega su pak turopoljski plemići, a među njima je bio i Ivan Krupić, pred Zagrebačkim kaptolom adoptirali 1553. godine. Tom su mu prigodom darovali pusto dvorno mjesto i cjelovit udio u posjedu Kobilić.¹⁴⁶ Godine 1556. pred Zagrebačkim kaptolom Ivan Krupić je bio jedan od turopoljskih plemića koji su, kako je rečeno, "zbog njegovih dobročinstava", darovali Mateju Slatinskom još neku zemlju u Lomnici.¹⁴⁷

Nakon što je grad Lukavec, sa selima Malom Mlakom, Lužjem, Čehima, Odrom i Buzinom, došao u ruke Jelene Zrinske i njezinih sinova Ivana i Nikole, Nikola Zrinski je počeo tlačiti Turopoljce. Godine 1546. su naoružani službenici Zrinskog provalili u Turopolje, koje su potom nekoliko dana pljačkali.¹⁴⁸ Turopoljci su imali pravo pritužbe na kraljevsko sudište, što su i iskoristili. Tako saznajemo da je 1549.g. Valentin Krupić bio, kao pripadnik turopoljskog izaslanstva, kod kralja Ferdinanda I.

---

¹⁴² MHNC 2, dok. 304, str. 539-541.

¹⁴³ Čini se da je Buševac bio jedan od posjeda kojima su Turopoljci darivali ljude čija im je služba bila potrebna, ili kao zahvalu za dobro obavljena djela. Bio je u rukama Berislavića pa ga je od njega otkupila općina da bi ga poslije darovala Gregorijancu. Za razdoblje kada je pripadao Berislavićima usp. Jurković, *Raseljena plemićka obitelj (Dio prvi)*, str. 148, 152.

¹⁴⁴ MHNC 3, dok. 84, str. 102-103.

¹⁴⁵ MHNC 3, dok. 261, str. 415-417.

¹⁴⁶ MHNC 3, dok. 201, str. 313-316.

¹⁴⁷ MHNC 3, dok. 236, str. 378-382.

¹⁴⁸ U tekstu su opisani samo dokumenti koji navode Krupiće, a za opis cijelog slučaja pogledati: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 1, str. 70-78.; N. Klaić, *Medvedgrad i njegovi gospodari*, str. 214-228.

u Požunu radi tužbe protiv nasilja Nikole Zrinskog. Žalili su se, između ostalog, na oštećene, popljačkane kuće te da je Zrinski nasilno držao njihov kaštel Lukavec.¹⁴⁹ Valentin Krupić je ostao kod kralja Ferdinanda u Požunu sve do 1551. godine,¹⁵⁰ a znamo da je turopoljska delegacija putovala do Požuna preko Ormoža kada su 1551. g. ponovno bili popisani tužitelji u tužbi protiv nasilja Zrinskog.¹⁵¹ Za to je vrijeme Krupiće doma u Turopolju zastupao Valentinov otac Ivan. On je bio jedan od plemića, koji su predstavljali turopoljsku zajednicu 1552. g. kada su podnijeli niz svjedočanstava o nasiljima familijara Nikole Zrinskog na kraljevskom sudištu. Ivan Krupić je posvjedočio da su se nasilni i naoružani familijari Zrinskog iskricali na njegovoj oranici na kojoj su bili ratari, kosci i sakupljači sijena, nanijeli štetu i natjerali radnike u bijeg. Znamo da su nešto napravili i ženi njegova sina Grgura, Margareti, no međutim, dio koji bi opisao to zlodjelo nedostaje.¹⁵² Njegovo svjedočanstvo o pljačkama familijara Zrinskog poklapa se s ostalim svjedočanstima o krađi žita. Međutim, ipak je 1553. g. postignut kompromis da Nikola Zrinski preda Lukavec u turopoljske ruke, a Ivan Krupić je bio jedan od turopoljskih plemića koji su tada zastupali cijelu zajednicu.¹⁵³ Zbog povrata Lukavca, Turopoljci su dali Zrinskom oprost od svih zlodjela,¹⁵⁴ a nagodbu je trebalo potpisati u kuriji Ambroza Gregorijanca, gdje se nalazio i Ivan Krupić.¹⁵⁵ Međutim, priča nije time završila jer su ljudi Zrinskog još držali dio alodija koji je pripadao Lukavcu zbog čega su plemići, a među njima i Ivan Krupić, protestirali pred Zagrebačkim kaptolom.¹⁵⁶ Zadnji dokument koji spominje Krupiće i teror ljudi Zrinskog potječe iz 1555. g. kada su Valentin, Mihovil i Šimun Krupić, s ostalim turopoljskim plemićima protestirali pred Zagrebačkim kaptolom zbog teroriziranja, a kako su tvrdili da imaju neku ispravu o svojim pravima, Nikola Zrinski je zahtijevao da je pokažu.¹⁵⁷ Od svih Krupića koji su se angažirali u tužbama protiv Zrinskog, to su najviše bili Ivan, sin Antuna Krupića, i njegov sin Valentin. Kao i u sporu s Jurjem Brandenburškim, i u sukobima sa Zrinskim, stariji član obitelji zastupa interese roda u Turopolju, dok mlađi član odlazi na kraljevsko sudište, koje se tada nalazilo u Požunu. Zanimljivo je da je Valentin ostao ondje nešto više od dvije godine, a moguće je rekonstruirati barem dijelić puta, tj. da je turopoljsko iza-

---

¹⁴⁹ MHNC 3, dok. 121, str. 161-167.

¹⁵⁰ Za boravak Valentina Krupića u Požunu i tijek postupka vidi: MHNC 3, dok. 129, str. 178-182; dok. 130, str. 182-184; dok. 162, str. 258-274.

¹⁵¹ MHNC 3, dok. 166, str. 278-279.

¹⁵² Bilo bi zanimljivo znati što su joj napravili. Moguće je da su je nagurali, jer izgleda da je najteži uobičajeni izgred familijara bio svući ženu do gola, te nije vjerojatno da su je silovali. Usp. MHNC 3, dok. 195, str. 307-309.

¹⁵³ MHNC 3, dok. 203, str. 317-320.

¹⁵⁴ MHNC 3, dok. 205, str. 322-324.

¹⁵⁵ MHNC 3, dok. 206, str. 325-327.

¹⁵⁶ MHNC 3, dok. 208, str. 329-332.

¹⁵⁷ MHNC 3, dok. 223, str. 350-351.

slanstvo prošlo kroz Ormož. Možda oni zastupaju obitelj i zbog toga što su osobno bili žrtve nasilja pa bi im dobar ishod tužbe dao i osobnu zadovoljštinu.

U Turopolju, nakon što je Lukavec ponovno došao u ruke turopoljske plemićke općine nastupa mirnije razdoblje te su njezini članovi 1560. g. odlučili obnoviti svoje bratstvo pred Zagrebačkim kaptolom,¹⁵⁸ a Krupiće iz Velike Mlake predstavljali su tom prilikom Šimun, Martin, Stjepan i Valentin.¹⁵⁹ Netom nakon toga članovi općine imenovali su i svoje prokurateure za tekuću godinu, a među plemićima tada se navode i Grgur, Valentin i Stjepan Krupić.¹⁶⁰ Bilo je vrlo bitno, kao potvrdu navedenog čina, dobiti i kraljevsku darovnicu, što je i učinjeno. Ferdinand I. im je u Beču izdao novu darovnicu, a među turopoljskim plemićima u njoj se navode Stjepan, sin pokojnog Mihovila Krupića, i Marko, sin pokojnog Pavla Krupića.¹⁶¹ Zagrebački kaptol je uveo plemiće u novopotvrđene posjede, a tome su od Krupića bili nazočni Stjepan, sin pokojnog Mihovila Krupića, i Marko, sin pokojnog Pavla Krupića.¹⁶² Mlađe generacije su zastupale obitelj, a vjerojatno je navedeni Stjepan Krupić upravo onaj koji je službenim poslom išao u Beč sa sucem Matejom Slatinskim, ali o tome će poslije biti više riječi. Navođenje Grgura i Valentina Krupića nije čudno jer su oni već zastupali Krupiće u različitim sporovima. Iz svih ovih slučajeva vidljivo je također da se radi o dvijema granama obitelji Krupić – potomcima Antuna Krupića i posljedično njegova sina Ivana te o potomcima Mihovila Tomina. I ovaj slučaj vezan za povrđivanje bratstva u Turopolju pokazuje da je politički doista najaktivnija grana bila ona najmlađeg sina Benedikta Krupića, Antuna, te su i Ivanovi sinovi preuzeli očevo zanimanje za političko zastupanje interesa Turopoljaca. Također potvrđuje da su potomci Antuna bili dosta mlađi od potomaka Tome, jer su unuci Benedikta Krupića iz Antunove grane bili aktivni u istom razdoblju kada i praunuci istog iz Tomine grane.

* * *

Uz Turopolje i cijelo to područje Zagrebačke županije u 16. st. potrebno je razmotriti i faktor Osmanlija koji su svojim pustošenjem uzrokovali probleme u Turopolju, kao i svuda u Kraljevstvu. Osmanlijski odredi su upadali u područja da bi nakon pustošenja odvodili ljudi u roblje.¹⁶³ U tome kontekstu moraju se promatrati nametnuti mnogobrojni porezi, npr. *subsidiium* za potrebe rata. Mihovil Krupić i Ivan Antunov platili su za taj porez jedan floren svaki 1554. i 1555. godine.¹⁶⁴ Čini se da su taj porez

¹⁵⁸ Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 1, str. 79.

¹⁵⁹ MHNC 3, dok. 279, str. 439-445.

¹⁶⁰ MHNC 3, dok. 280, str. 445-447.

¹⁶¹ MHNC 3, dok. 285, str. 458-462.

¹⁶² Kraljev nalog Zagrebačkom kaptolu je obavljen u: MHNC 3, dok. 286, str. 462-467, a potvrda da je Zagrebački kaptol uveo plemiće u: MHNC 4, dok. 1, str. 1-4.

¹⁶³ Za stanje u 16. stoljeću pogledati članak: M. Karbić, *Ostaci ostataka*, str. 52-56.

¹⁶⁴ MHNC 3, dok. 211, str. 335-337; POP, dok. 50, str. 157; MHNC 3, dok. 230, str. 366-368; POP, dok. 52, str. 168.

plaćali istaknutiji i imućniji članovi zajednice, a spominjanje upravo Mihovila i Ivana Antunova potvrđuje tu tvrdnju.

Krupići nisu izravno imali problema s Osmanlijama, ali svjedočili su posljedicama njihovih otmica ljudi. Tako su bili od određene pomoći svojim susjedima Mudićima iz Mlake kada su Osmanlije oko 1524. godine ugrabili ženu Mateja Mudića.¹⁶⁵ Mihovil Krupić bio je jedan od plemića koji su, kada se Mudić odlučio ponovno oženiti, išli prositi Katarinu Smolković. Nakon smrti Mateja Mudića njegova su se djeca iz drugog braka (u prvom nije imao djece) sporila sa stričevima za očevinu. Parnica je pokrenuta zbog toga što su im stričevi osporavali pravo na baštinu jer brak s drugom ženom nije bio zakonit, a u slučaju su svjedočili Mihovil i Stjepan Krupić. Obojica su potvrdili da Matej Mudić s ugrabljenom ženom nije imao potomaka.¹⁶⁶ Krupići su kao susjedi u Mlaci morali biti vrlo dobro upućeni u činjenicu jesu li Mudić i njegova zakonita žena imali potomstvo.

Krupići i Zagreb

Mnoge plemićke obitelji imale su rezidencije za stanovanje na zagrebačkom Gradecu. Nije bila rijetkost da su turopoljski plemići bili često na Gradecu jer su pripadali nižem plemstvu, a trgovina na Gradecu mogla je biti posve dobar dopunski izvor prihoda.¹⁶⁷ Ovdje će biti više govora o članovima obitelji Krupić koji su ondje boravili, svjedočili u slučajevima koji su se ticali Gradeca, ali i o onim Krupićima koji su dobili civitet. Krupići ga dobivaju tek u drugoj polovici 16. st., a radi se zapravo o dvama bratićima zlatarima.

Krupići su kroz cijelu svoju povijest održavali trajne veze s Gradecom. Prvi od Krupića koji se spominje na Gradecu bio je Benedikt Krupić. Ondje je posjedovao polovinu kuće, njegova je kuća imala okućnicu, pomoćne zgrade i vinski podrum,¹⁶⁸ a svađao se i potukao sa susjedom trgovcem Benediktom koji mu je i ukrao neke stvari iz njegove škrinje.¹⁶⁹ Nije bio gradečki građanin,¹⁷⁰ ali imao je ondje slugu Martina.¹⁷¹

Benediktov sin Antun Krupić svjedočio je u borbi Gradečana za posjede Petrovinu¹⁷² i Šiljakovinu.¹⁷³ Posvjedočio je 1535. g. da su oni to posjedovali u razdobljima

---

¹⁶⁵ Oko 1525. g. se dogodila treća poznata provala Osmanlija u Turopolje i bila je vrlo strašna, a ugrabljena žena Mateja Mudića nikada se nije vratila iz ropstva. Nakon Mohačke bitke 1526. g. zaredale su se česte provale u Hrvatsku, a najveća je bila krajem 16. stoljeća. Laszowski, *Provale turske u Turopolje*, str. 174.

¹⁶⁶ MHNC 3, dok. 237, str. 382-387; *Protocollum*, str. 507.-509.

¹⁶⁷ Usp. N. Klaić, *Zagreb u srednjem vijeku*, str. 218-219; 259-261.

¹⁶⁸ MHCZ 11, str. 24.

¹⁶⁹ MHCZ 7, str. 340.

¹⁷⁰ N. Klaić, *Povijest Zagreba*, str. 216-217.

¹⁷¹ MHCZ 7, str. 196.

¹⁷² Georg Heller navodi Petrovinu kao dio Turopolja (*Comitatus Zagradiensis*, sv. 2, str. 58).

¹⁷³ Georg Heller navodi Šiljakovinu kao dio Turopolja (*Comitatus Zagradiensis*, sv. 2, str. 112).

kraljeva Vladislava II. i Ludovika II.¹⁷⁴ Antun je potvrdio zahtijevanja Gradečana, a oba su se posjeda nalazila u blizini Krupićevih posjeda, Petrovina prema njihovu posjedu u Kurilovcu, a Šiljakovina u blizini vinograda na Markuševu vrhu. U svakom slučaju, morao je kao susjed dobro poznavati promjene vlasništva u svojoj neposrednoj blizini.

Kao svjedok u jednoj gradečkoj parnici u kojoj su se sporila dvojica čizmara, Martin i Valentin, javlja se 1543. g. Mihovil Krupić.¹⁷⁵ Moguće da je svjedočio spornom događaju dok je išao kupovati nove čizme jer je vrlo vjerojatno da su Turopoljci upravo u Gradecu nabavljali potrebnu opremu, ali moguće je da se ondje povremeno zadržavao iako nije ondje živio.

U dokumentu iz 1559. g. spominje se da je Stjepan Krupić bio službenik zagrebačkog suca Mateja Slatinskog¹⁷⁶ te da je s njim konjima putovao u Beč. Saznajemo da je u Beču nabavio tri konja pa mu se za trošak i plaću dalo 1 floren i nekoliko denara.¹⁷⁷ Navedeni Stjepan također nije bio stanovnik Gradeca, vjerojatnije je da je u službu suca Mateja Slatinskog došao iz Mlake, jer su Krupići sudjelovali u primanju suca među turopoljske plemiće. Spominje se da je Stjepan išao u Beč, jedno od udaljenijih mjesta na kojima su Krupići bili (još su neki stigli do Budima i Požuna, ali Stjepan je jedini od njih bio u Beču).

* * *

Bilo je i Krupića koji su Gradecom zamijenili turopoljsku Mlaku. Već 1555. g. saznajemo da je Luka Krupić imao sina zlatara Matiju. Oštećen je dio te isprave koji nam govori njegovo ime, ali ono je vidljivo iz druge isprave u kojoj se navodi kako je Lukin sin bio zlatar po imenu Matija.¹⁷⁸ Sljedeći put se spominje 1566. g., kao građanin Gradeca, u sporu s Benediktom Šiškom zbog prodaje polovice kuće koju je naslijedio od majke Ane Bele, ali i nekih drugih dobara (vrta i vinograda koji je ona posjedovala zajedno sa svojim drugim mužem). Spor je, uz njegovu zakletvu, razriješen u Matijinu korist, dobio je novčanu naknadu, a Benedikt Šiško zadržao je nekretnine.¹⁷⁹ Ne znamo gdje je posjedovao kuću u gradu nakon što je prodao onu naslijeđenu polovicu, ali moguće je da je neko vrijeme bio na svojim selištima u Turopolju. Jedna od važnijih funkcija na Gradecu bila je ona gradskog suca zbog čega

---

¹⁷⁴ MHCZ 12, dok. 132, str. 138

¹⁷⁵ MHCZ 14, str. 125.

¹⁷⁶ Vrlo je zanimljiva osoba Mateja Slatinskog, koji je obnašao važne funkcije, kako u Turopolju, tako i na Gradecu. Zastupao je Turopoljce u raznim sporovima, npr. s banovima Zrinskim i Nadasdyjem te Emilij Laszowski smatra da je upravo on nagovorio Turopoljce da pred Zagrebačkim kaptolom obnove svoje bratstvo. O njemu vidi više: Emilij Laszowski, Matej Slatinski, notar i sudac zagrebački XVI. stolj., str. 72-75.

¹⁷⁷ MHCZ 13, dok. 12, str. 69.

¹⁷⁸ MHNC 3, Protocollum, str. 478; HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 245-246.

¹⁷⁹ MHCZ 14, str. 366-367.

je Matija Krupić 1571. g. bio pozvan da dade svjedočanstvo vezano za smjenu suca kovača Ivana Blažekovića nakon što se ovaj zbog toga žalio kralju Maksimilijanu II. S drugima koji su bili pozvani da svjedoče, Matija je to odbio učiniti te su oni zajedno odlučili poslati kralju izaslanstvo.¹⁸⁰ Sljedeće godine bio je poslan, s još nekim građanima, da sredi sporove između gradskih kmetova u Ljubljani i kaptolskih na Jarunu.¹⁸¹ Iz navedenog vidimo da je bio aktivan u zajednici građana, a posebno nam je zanimljiva 1576. g. kada je Matija Krupić 16. ožujka bio izabran za gradskog suca (*iudex*), a to mu je bilo prvi put da je izabran na tu funkciju.¹⁸² Nažalost, na toj se funkciji održao razmjerno kratko jer je umro 21. studenoga 1576.¹⁸³ O njegovu ugledu u gradskoj zajednici dovoljno govori činjenica da je bio izabran za suca, a i prije nego što je to postao, aktivno je sudjelovao u životu zajednice.

Dvadeset godina nakon Matijine smrti, 1591. g., saznajemo za njegovu kćer Margaretu Krupić (*Margaretha filia Matthiae Krupich, iudicis*). Tada je njezin ujak Toma Gradnaj iz Jaske tražio da im se prizna posjedovanje kamene kuće njezina pokojnog očuha na trgu Dverce, jer je on umro bez nasljednika. Čim je Margaretina majka umrla, njezin drugi muž, Margaretin očuh Ivan Bigon oženio se sluškinjom i s njom imao dijete koje su tužitelji smatrali nezakonitim. Margaretin ujak je tražio potvrdu te imovine od kralja Vladislava zbog svojih zasluga u službi cara Maksimilijana i nadvojvode Ernesta. Saznajemo i da je Margareta tada bila žena literata Marka Mraclinaja¹⁸⁴ te da je Ugarska komora poslala zahtjev o dodatnim informacijama o tome slučaju.¹⁸⁵ Ovaj dokument nam govori da je Margareta Krupić bila iz ugledne obitelji, otac Matija bio je gradečki sudac, a ujak je bio u carskoj službi i bila je udana za literata. U trenutku kada saznajemo za slučaj već je bila udana žena, a zanimljivo je da se njezina majka dvaput udavala. Ne znamo kako se slučaj razriješio, iako mi se čini da nije bilo temelja za presudu u njihovu korist, jer je Ivan Bigon ipak imao dijete, a Margareta mu je bila samo pastorka.

Puno poznatiji slučaj jednog Krupića zlatara na Gradecu je zasigurno onaj Petra koji je isto tako ostavio puno više podataka o svojim aktivnostima ondje. Javlja se prvi put u gradskim izvorima 1570. g. kada je, sa svojom ženom Dorotejom Tomašić kupio za 95 ugarskih florena kuću. Kuća je dijelom bila obzidana, a dijelom drvena, imala je okućnicu i podrum. Iz ovog dokumenta saznajemo da je Petar već prije tog spomena bio prisežnik (*iuratus*).¹⁸⁶ Petar Krupić je sve nekretnine koje je kupio,

---

¹⁸⁰ MHCZ 14, dok. 96, str. 92-95.

¹⁸¹ Zanimljivo je napomenuti da se navodi da su poslanici ondje ručali za jedan floren i 40 denara (MHCZ 14, str. 198).

¹⁸² MHCZ 14, str. 236-237.

¹⁸³ MHCZ 14, str. 239.

¹⁸⁴ MHCZ 16, dok. 1, str. 1-2.

¹⁸⁵ MHCZ 16, dok. 2, str. 2-3.

¹⁸⁶ MHCZ 15, dok. 73, str. 70-71.

kupio zajednički sa svojom ženom Dorotejom Tomašić, što je bilo u skladu s uobičajenom praksom na Gradecu, gdje je bilo dosta često da supružnici zajednički posjeduju nekretnine.¹⁸⁷ Tako saznajemo da su, osim već navedene kuće, kupili vinograd s drvenom klijeti i živicom koja ga ograđuje. Nekretnina se nalazila u pobrđu Ilica, u blizini potoka Jelenovca.¹⁸⁸ Iste godine su zajednički kupili vrt unutar grada.¹⁸⁹ Zlatar Krupić i žena mu Doroteja 1585. g. kupili su i oranicu veličine jednog i pol jugera u pobježju Jelenovac, unutar gradskog teritorija.¹⁹⁰ Vjerojatno se oranica nalazila u blizini vinograda što se logično pretpostavlja jer bi time povećali posjed. Nije čudno da su sve nekretnine skupa posjedovali zbog drugačijih životnih okolnosti nego u turopoljskoj Mlaci. Potrebno je naglasiti da se i na Gradecu Petar i žena mu Doroteja nazivaju plemićima. Čini se da su bili imućni (a i zlatarski obrt je unosan) jer su kupili dosta vrijedne nekretnine. O njegovu ugledu ondje dovoljno svjedoči podatak da je bio dvaput izabran na funkciju prisežnika – prvo 1570. te potom 1581. godine.¹⁹¹ Potrebno je naglasiti još jedan podatak koji govori o njegovu ugledu. Naime, 1589. Petar Krupić i Ivan Milovnić, obojica zlatari, dobili su od najdvojvode Ernesta privilegij slobodnog trgovanja bez obzira na cehovska ograničenja.¹⁹² Zanimljivo je da su odmah isti dokument početkom sljedeće godine predstavili cehu na Gradecu. Taj privilegij im je mnogo značio jer su sami mogli određivati cijene što je inače bila jedna od funkcija ceha,¹⁹³ no nije nam poznato kako i je li uopće privilegij utjecao na njihov društveno-ekonomski položaj.

Dolazimo do najpoznatijeg slučaja vezanog za pripadnike obitelji Krupić, a koji je poslužio kao nadahnuće Augustu Šenoj u romanu *Zlatarevo zlato*. Radi se o slučaju sukoba zlatara Petra Krupića i Stjepana Gregorijanca. Spor je u izvorima često spominjan te se u njima prepisuju isprave vezane za cijeli slučaj. Navodi se da se nakon što je 1578. g. na Gradecu na saboru uveden u bansku čast Krsto Ungnad, a podbantom imenovan Stjepan Gregorijanec, kod Kamenitih vrata dogodio sukob između Stjepana i zlatara Petra, zbog otvaranja vrata na izlazu iz grada, a čije je ključeve imao Petar, što je rezultiralo vrijeđanjem i ranjavanjem zlatara.¹⁹⁴ Saznajemo da je cijela gradečka općina tužila Gregorijanca i cijeli je slučaj došao na kraljevsko sudi-

---

¹⁸⁷ Marija Karbić pokazala je u svom magistarskom radu da je u gradskim obiteljima važnu ulogu imao rad obaju suprugaa, pa tako na jednak način i njihova zajednička imovina koja je bila njihova ekonomska osnova. Istim argumentom je objasnila i ponovne brakove udovaca i udovica koji su u Zagrebu bili česti. Usp. Marija Karbić, *Obitelj u gradskim naseljima srednjovjekovne Slavonije (13.-16. st.)*, Magistrarska radnja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2001.

¹⁸⁸ MHCZ 15, dok. 194, str. 191-192.

¹⁸⁹ MHCZ 15, dok. 195, str. 192-193.

¹⁹⁰ MHCZ 15, dok. 275, str. 284-285.

¹⁹¹ MHCZ 15, dok. 269, str. 275-276.

¹⁹² MHCZ 15, dok. 346, str. 362-363.

¹⁹³ Za cehove i njihova pravila pogledati: N. Klaić, *Povijest Zagreba*, str. 278-290.

¹⁹⁴ Imamo iskaze 55 svjedoka u istrazi protiv Gregorijanca. MHCZ 15, dok. 207, str. 203-211.

šte. Spor se proteže u izvorima sve do 1593. g., iako je prva pomirba bila 1584. godine.¹⁹⁵ Gregorijanec je isplatio 1000 florena naknade za nanesenu štetu,¹⁹⁶ a njegov sin Pavao je potvrdio nagodbu pred Zagrebačkim kaptolom,¹⁹⁷ no Gradečani mu nisu izdali oprost, pa su mu sinovi Pavle i Nikola Gregorijanec protestirali ponovno pred Zagrebačkim kaptolom.¹⁹⁸ Na kraju je Nikola Gregorijanec 1591. g. pred Požunskim kaptolom potvrdio sporazum između građana Gradeca i svoga oca Stjepana Gregorijanca.¹⁹⁹ Gregorijančevi sinovi potvrđivali su sporazume kako ne bi potraživanja pravde preusmjerili na sebe.

Poznata kći zlatara Petra, Dora Krupićeva iz Šenoina romana, ne spominje se u izvorima.²⁰⁰ Petar je sa svojom ženom Dorotejom Tomašić imao kći koja se zvala Ana Krupić.²⁰¹ Ona se prvi put spominje 1591. godine. Iz vrela saznajemo da je tada već bila udana za Stjepana Zempčenijski²⁰² i da je podignula tužbu protiv Nikole Pavkovića u dvijema parnicama, no razlog nam nije poznat.²⁰³ Ostatak njezine priče prelazi vremenske okvire ovog rada pa se ovdje neće u to detaljnije ulaziti.

Na Gradecu saznajemo za još jednog Krupića, i to ponovno Matiju, ali radi se o Matiji koji je bio Antunov sin. Sačuvana nam je njegova oporuka koju je sastavio 1581. g. i nedugo nakon toga umro. Općenito, u srednjovjekovnoj i ranomodernoj Slavoniji sačuvano je vrlo malo oporuka, i ovaj nalaz je stoga vrlo vrijedan. U srednjovjekovnom sustavu vrijednosti oporuke su imale važno mjesto jer su odražavale želju pojedinca za sređivanjem ovozemaljskih poslova kako bi se lakše prešlo u zagrobni život. U tome smislu valja promatrati i oporuku Matije Krupića. On ju je sastavio slaboga zdravlja, a ponajprije je preporučio svoju dušu Stvoritelju, a tijelo zemlji odakle je i poteklo. Saznajemo da je živio na Gradecu jer je svojoj ženi Elizabeti Budošić i sinu Stjepanu Krupiću ondje ostavio pokretna i nepokretna dobra s

¹⁹⁵ Nisu imali kao razlog spora samo ranjavanje zlatara Petra Krupića, nego i mnoge druge svađe, npr. jer je Gregorijanec bio gospodar Medvedgrada, branio je Gradečanima siječu drva u gradskoj šumi na Medvednici, itd. Ipak, vrhunac spora bilo je navedeno ranjavanje zlatara Petra i ono se prvo spominje u svakom dokumentu vezanom za spor Gradeca s Gregorijancem. Pogledati: MHCZ 15, dok. 272, str. 279-282.

¹⁹⁶ Odštetu je platio u 3 dijela po 333 florena u godinu dana (1591.). Za isplate pogledati dokumente: MHCZ 16, dok. 11, str. 17-18; dok. 23, str. 33-34; dok. 30, str. 38-39.

¹⁹⁷ MHCZ 16, dok. 21, str. 31-33.

¹⁹⁸ MHCZ 16, dok. 31, str. 40-41.

¹⁹⁹ MHCZ 16, dok. 38, str. 49-51.

²⁰⁰ Nada Klaić je u izvorima ispitivala vjerodostojnost povijesnih događanja u Šeninim pripovijetkama, s naglaskom upravo na romanu *Zlatarevo zlato*, te zaključuje da nije mogao vjerno oslikati političke prilike osamdesetih godina 16. stoljeća koristeći samo dvadesetak dokumenata (N. Klaić, *Historijska pozadina Šenoine pripovijetke*, str. 7-105). Usp. i: Ivan Kampuš – Igor Karaman, *Tisućljetni Zagreb*, Zagreb 1979., str. 84.

²⁰¹ Kampuš – Karaman, *Tisućljetni Zagreb*, str. 84; Laszowski, *Turopoljski plemići Krupići u Zagrebu*, str. 210.

²⁰² Donoseći genealoške podatke o plemićima Svetačkim Vjekoslav Klaić ne navodi Stjepana Zempčenijski, no, moguće je da ga nije našao u korištenim izvorima. Za genealogiju plemića Svetačkih pogledati: Vjekoslav Klaić, *Plemići Svetački ili Nobiles de Zempche (997-1719)*, Zagreb 1913.

²⁰³ MHCZ 14, str. 381.

kućom i pripadajućim zgradama. Osim toga, ostavio im je i plemićka dobra preko Save u Zagrebačkoj županiji koja su prethodno podijeljena među njim i njegovom braćom, i vinograd sa svim pripadnostima u pobrežju Jalšovec Brelinščak. Popisao je i dužnike koji su imali isplatiti dugove njegovoj ženi i sinu, ali i ono što je on nekome dugovao, sve kako bi uredio stvari prije smrti, koja je i slijedila netom nakon sastavljanja oporuke. Saznajemo da je posudio neke novce i turopoljskim Krupićima, Pavlu i Matiji, pa su oni to bili dužni isplatiti Elizabeti i Stjepanu. Kao jedan od zadnjih zapisa imamo i napomenu da je dao jedan zlatnik za izgradnju katedrale.²⁰⁴ Iako je bio na Gradecu, nije izgubio poveznice s Turopoljem jer vidimo da je još i ondje posjedovao neku zemlju. Ipak, većina imovine bila mu je na Gradecu. Zanimljivo je da su Krupići iz Turopolja, Pavao i Matija, pozajmili od njega neke novce što pokazuje da je grad ipak bio bolje mjesto za stjecanje kapitala od plemićkih posjeda.

Treba istaknuti još jedan podatak vezan za Krupiće u gradu. Točnije, saznajemo za djelovanje jednog Krupića kao gradskog dužnosnika na Zagrebačkom kaptolu. Matija, sin Pavla Benediktova, spominje se 1578. kao čizmar (*sutor*) te sudac Opatovine na kaptolskom području (*iudex vici sancti Francisci in capitulo Zagrabienisi*).²⁰⁵ Zasad, to je sve što je moguće reći o njegovoj aktivnosti ondje, a upućuje na razne mogućnosti koje je gradski zrak pružao plemićima Krupićima.

Žene, kćeri i ženidbene strategije obitelji Krupić

Povijest žena u srednjovjekovnom Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu još je nedovoljno istražena, posebno na području srednjovjekovne Slavonije.²⁰⁶ To se jednako tako odnosi i na plemkinje, njihov društveni položaj, bračne odnose, nasljedno pravo, itd. Ovdje će biti više riječi o ženskim članicama obitelji Krupić, kako o kćerima muških članova, tako i o njihovim ženama koje su udajom ušle u obitelj. O njima nalazimo spomena i na Gradecu. Kada je poznato dat će se poveznice sa članovima obitelji kako bi se rekonstruirale njihove ženidbene strategije.

Kada piše o Elefánthijima, mađarski povjesničar Erik Fügedy ustvrdio je kako izvori srednjovjekovnog Ugarskog Kraljevstva ne sadržavaju mnogo podataka o ženama, no, turopoljski su izvori vrlo zahvalni za tu tematiku jer su puni podataka

---

²⁰⁴ MHNC 4, dok. 23, str. 35-36.

²⁰⁵ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 278.

²⁰⁶ Ovdje ipak treba upozoriti na radove Marije Karbić koja se jedina više bavi tematikom žena na području srednjovjekovne Slavonije. Nešto više su se pravnim položajem žena i njegovom usporedbom s praksom bavili jedino pravni povjesničari Lujo Margetić i Magdalena Apostolova Maršavelski. Povijest žena u ostalim srednjovjekovnim hrvatskim zemljama je više istražena, što je vjerojatno uvjetovano i većom količinom sačuvane građe. Za položaj žena u srednjovjekovnoj Slavoniji vidi npr.: M. Karbić, Položaj plemkinja u Slavoniji, str. 15-31; Ista, *Nije, naime, njena duša drugačija nego kod muškarca*. Položaj žena u gradskim naseljima međurječja Save i Drave u razvijenom i kasnom srednjem vijeku, *Žene u Hrvatskoj. Ženska i kulturna povijest*, ur. Andrea Feldman, Zagreb 2004., str. 57-76.

o plemkinjama, pogotovo u vezi s posjedima, tj. njihovim poslovima na tim posjedima. Međutim, što se tiče Krupića, imamo prilično oskudne podatke vezane za ženske članove obitelji i većina žena spominje se u samo nekoliko kratkih navoda iz kojih možemo iščitati tek osnovne podatke o njihovom životu, npr. bračni status, ili jesu li imale neki posjed.

Prvi ženski član obitelji Krupić bila je Skolastika, kći Jurja, koja je bila turopoljska plemkinja iz Mlake i pripadala je uglednoj obitelji Lackovića. Ona je, nakon očeve smrti, kako je nekoliko puta bilo spomenuto, dobila svoju djevojačku četvrtinu i osim toga selište na kojem se nalazila obiteljska kuća.²⁰⁷ Dokument iz 1454. g. kojim Benedikt kupuje posjed njezine djevojačke četvrtine i selišta pokazuje da je ona samostalno posjedovala svoju imovinu jer se njezin posjed nije stopio s muževim, tj. njegovim selištem koje se nalazilo na istočnoj međi njezina posjeda.²⁰⁸ Skolastika Jurjeva je 1444. g. postavila pitanje davanja svojeg posjeda u zalog,²⁰⁹ što također dokazuje da je posve samostalno raspolagala svojom imovinom. Čini se da je Skolastika bila imućnija od svoga muža, a njezin je posjed bio procijenjen na 65 zlatnih florena, što je bila dosta velika svota. Najvjerojatnije je bila majka svih pet sinova Benedikta Krupića, ali takvu potvrdu ne možemo pronaći u izvorima.

U drugoj generaciji nalazimo samo sinove, te nemamo podatke za njihove žene, ali sigurno je da su četiri od pet sinova bili oženjeni jer imaju potomke.

Situacija je ponešto drugačija u trećoj generaciji. Tada imamo podatke za četiri pripadnice obitelji Krupić – Anu, Jelenu, Klaru i Margaretu, kći Petra Krupića. One se zajedno spominju u izvorima 1555. g. i to u tužbi jer su smatrale da su ih bratići, sinovi Tome Benediktova, zakinuli za pokretnine, tj. životinje (8 volova, 7 krava i 50 svinja) koje su bile na posjedu dok je njihov otac Petar bio živ. Tuženi su smatrali da je stvar bila riješena činjenicom da su ih dobro udali.²¹⁰ Nije nam poznato kako se slučaj razriješio. U tome trenutku Jelena Krupić je već bila pokojna, a njezin dio je zahtijevao njezin sin Pavao Trombetašić koji se definira, u dokumentu određuje u odnosu na nju (*filius condam Elene*), iako je on, naravno, pripadao očevoj obitelji, ali to nije čudno jer ipak potražuje njezin dio pokretnina. Možemo rekonstruirati i ostale muškarce za koje su se udale pripadnice obitelji Krupić. Tako je Ana Krupić bila udana za Tomu Horvata, no ne navodi se iz kojeg je sela. Smatram da je on bio doseljenik u Turopolje jer tridesetak godina poslije u izvorima potomci Ane Krupićeve nazivaju *Horvat aliter Krwpych*.²¹¹ Takav način funkcioniranja ne bi bio stran turopoljskom plemstvu jer su bili otvoreni za primanje novih članova u svoju zajednicu. Treća Petrova kći, Klara Krupić, bila je udana unutar vlastitog sela, Mlake, i to

---

²⁰⁷ MHNC 1, dok. 240, str. 252-254.

²⁰⁸ MHNC 1, dok. 286, str. 322-324.

²⁰⁹ MHNC 1, dok. 247, str. 261-262.

²¹⁰ MHNC 3, Protocollum, str. 478.

²¹¹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 399.

za Petra Mudića.²¹² Istodobno, saznajemo da je Margareta Krupić bila udovica Tome Devanića iz Lužja što znači da se udala u susjedno selo.²¹³ U trenutku kada saznajemo za njih, one su bile odrasle žene, u svakom smislu te riječi, a i sin pokojne Jelene, Pavao, bio je odrastao muškarac. Da nije bilo spora zbog dobara te žene ne bi bile niti spomenute u izvorima i ne bismo znali da su uopće postojale. One su se sporile za pokretne, a prema zakonu mogle su zahtijevati sve pokretne s posjeda.

Bilo bi vrlo zanimljivo kada bi se moglo istražiti što je samostalno posjedovanje zemlje značilo za žensku samosvijest. Iako je jedna od karakteristika *quarte puellaris* u Turopolju bila da su je plemkinje dobile nakon očeve smrti, dosta često to nije bilo dokumentirano u izvorima, kao i u slučaju Petrovih kćeri. U tome slučaju bratići su smatrali da je pitanje nasljedstva bilo riješeno mirazom, tj. njihovom udajom u pristojne obitelji, ali jedan drugi dokument, kako je već prije rečeno, naznačuje da su one ipak dobile svoj udio u zemlji. O tome svjedoči dokument iz 1556. g. kada je pred Zagrebačkim kaptolom Mihovil Krupić u svoje ime, kao i u ime svoje braće, sinova i bratića zabranio Šimunu Krupiću i njegovu bratu Stjepanu, Matiji Krupiću, Pavlu Trombitašiću iz Velike Mlake te Petru Mudiću i udovici Marici, da nasilno drže udjele u posjedu Velika Mlaka.²¹⁴ Ovdje spomenuti su ipak imali neke dijelove posjeda, no moguće je da nisu bili zadovoljni njihovom veličinom pa su se proširili na dijelove koji im ne pripadaju. Potraživanja plemkinja koje se ovdje osobno ne spominju preuzeli su njihovi sinovi ili muževi, a ovdje spomenuti Jelenin sin Pavao imenuje se *de Mlaka*, te Emilij Laszowski navodi da se porodica Trombitaš javlja u Mlaci 1556. g. pa nije isključeno da se i njegov otac priženio u Mlaku, jednako kao i Benedikt Krupić. Udovica Marica ovdje se spominje sama, ne određuje se prema muškom članu obitelji, vjerojatno jer je bila udovica, a i otac joj je pokojni.

U drugoj generaciji nalazimo spomen i triju žena koje su se udale u obitelj Krupić: Doroteju, ženu Mihovila Krupića, Margaretu Lacković, ženu Šimuna Krupića i Elizabetu, ženu Matije Krupića. Jedini spomen Doroteje Krupić potječe iz 1564. g. kada je već bila udovica. Spominje se u kontekstu postavljanja prokuratora.²¹⁵ Ne znamo iz koje obitelji i odakle potječe. Rodila je četvero djece, tri sina i kćer Margaretu. Drugačije je sa ženom Šimuna Lackovića, Margaretom, koja se spominje nekoliko puta u izvorima, većinom s mužem.²¹⁶ Svoju djedovinu podijelila je na jednake dijelove sa svojim bratom Jurjem, s kojim se poslije sporila,²¹⁷ no ne znamo zbog čega, iako pretpostavljamo da je riječ o upravo o toj djedovini u Velikoj Mlaci. Ona je

---

²¹² Mudići se u Mlaci prvi put javljaju 1457. g., a živjeli su u Velikoj Mlaci i u 19. stoljeću. Vidi: Laszowski, *Povijest plem. općine*, sv. 1, str. 400-402.

²¹³ Lužje je bilo selo u blizini Velike Gorice. Heller, *Comitatus Zagradiensis*, sv. 1, str. 205.

²¹⁴ MHNC 3, dok. 238, str. 387.

²¹⁵ Vjerojatno se radilo o nekom sporu, međutim, nakon toga, ne nalazimo u izvorima da su prokurator i zastupali navedene u ikakvim sporovima. MHNC 4, dok. 7, str. 14.

²¹⁶ Vid npr.: MHNC 3, dok. 148, str. 217-218; MHNC 3, *Protocollum*, str. 493.

²¹⁷ MHNC 4, dok. 6, str. 12-13.

potekla iz obitelji Lacković, iste obitelji iz koje je došla i Skolastika, žena prvog člana obitelji, Benedikta. To zaključujemo jer je njezin brat Juraj tražio da se radi zaštite prava prepisu prije spomenute isprave iz 1445. i 1455. g. koje govore o sporu mesara Egidija i njegova šogora župana Tome zbog Agatine djevojačke četvrtine, mesarove žene, točnije dogovora raznih grana Lackovića (pa tako i Benedikta Krupića između ostalog).²¹⁸ U ovome trenutku nije moguće zaključiti od kojih su Lackovića iz 15. st. potekli Margareta i Juraj, ali jedine osobe koje se spominju oba puta su mesar Egidije i župan Toma pa se pretpostavlja da su bili potomci župana Tome, jer Egidijeva djeca ne bi bila Lacković. No, za nedvojbene zaključke bilo bi potrebno šire genealoško istraživanje koje u ovom trenutku nije moguće. U svakom slučaju, zanimljivo je da su i u trećoj generaciji Krupići sklapali brakove s Lackovićima, što je mogla uvjetovati želja za očuvanjem plemićkog posjeda, ali i činjenica da su živjeli u blizini (logičnije je izabrati za bračnog druga nekoga iz svoje sredine). Posljednja žena koja se spominje je Elizabeta Budošić, žena Matije Krupića. Jedini njezin spomen dolazi iz oporuke njezina muža Matije Krupića iz 1581. g. o čemu je također već bilo riječi.²¹⁹

U četvrtoj generaciji imamo detaljnije spomene kćeri i žena Krupića, s time da odmah treba naglasiti da se radi o potomcima (unucima) Tome i Antuna Krupića. Prva od njih je Margareta, kći Mihovila Tomina. Jedini spomen njezina imena potječe iz 1564. godine i to pri imenovanju prokuratora.²²⁰ Dvije kćeri Tome Tomina, Magdalena i Katarina, spominju se zajedno s još drugim Krupićima kada su 1567. g. protestirali pred Zagrebačkim kaptolom protiv eventualnog darovanja njihovih udjela u posjedima Velike Mlake, Plesa, Lukavca i Dragonošca.²²¹ Dolazimo do unuka Antuna Benediktova. Znamo za dvije kćeri Ivana Antunova – Katarinu i Margaretu. Za njih saznajemo iz istog spora iz 1573. godine kada su tužile svog brata Grgura pred turopoljskim "spravišćem", no nije se pojavio na ročištu pa je kažnjen globom od 2 florena.²²² Ne znamo zbog čega se spor vodio, niti je on poslije spomenut u dokumentima koje sam do sada pregledala, ali saznajemo da je Katarina tada bila udana za Pavla Vitka iz Odre, a Margareta Krupić bila je udovica Ivana Lackovića iz Velike Mlake. Sljedeće kćeri iz obitelji su Doroteja i Katarina, potekle od Šimuna Antunova. Spominju se u istom sporu koji je trajao od 1578. do 1579. u vezi s podijelom očeve imovine, o čemu je već bilo detaljnije riječi.²²³ Ovdje je potrebno naglasiti da znamo da je Doroteja udana za Nikolu Horvata, a Katarina za Mihovila Novaka iz Buševca. Zasiurno najzanimljiviji slučaj je onaj Margarete, kćeri Stjepana Antunova. Za nju saznajemo od 1571. do 1572. iz spora s Dorotejom Mrnjavčić, tada ženom litera-

---

²¹⁸ Vidi: MHNC 1, dok. 254, str. 270-275; dok. 303, str. 354-357.

²¹⁹ MHNC 4, dok. 23, str. 35-36.

²²⁰ MHNC 4, dok. 7, str. 14.

²²¹ KAZ, Prot. 2, str. 185.

²²² HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 179.

²²³ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 278, 286.

ta Ambroza Gregorijanca. Navodi se da je Doroteja tužila Margaretu Krupić, ženu kmeta Benedikta Lukinića jer je Margareta, zajedno sa svojim mužem živjela u Dorotejinoj kuriji u Maloj Gorici 8 godina. Međutim, kada je odlazila, odnijela je sa sobom vina, novca, kravu i tele koji joj nisu pripadali, a vrijedili su 10 florena i 60 dinara.²²⁴ Dva tjedna poslije u studenome ponovno su bili na sudištu i slučaj je izložio Šimun Krupić, prokurator i stric Margarete Krupić. On je istaknuo da tuženi nisu nikoga opljačkali nego da se samo radilo o obračunu zajedničkog kućanstva pa su imali pravo na stvari koje su iznijeli iz Dorotejine kurije. U priču je uveo i neko siročče kojeg su Krupićka i njezin muž isto odveli iz kurije u Maloj Gorici jer je rekao da su sporni krava i tele zapravo bili njezini.²²⁵ Na ročištima u prosincu i siječnju sljedeće godine razriješio se identitet siročeta jer je prokurator Šimun Krupić naglasio da je riječ o Doroteji, kćeri Ivana Lukinića, sina Lovreka Lukinića.²²⁶ Krajem siječnja saznajemo i rasplet priče – Margareta je osuđena i ona i muž morali su djevojčicu vratiti Doroteji Mrnjavčić. Doroteja se morala zakleti u crkvi za visinu štete koju su nanijeli, a Margareta i Benedikt su izjavili da će svoju pravdu potražiti na višem sudu.²²⁷ Jesu li to i učinili, u ovom nam trenutku nije poznato. Margareta je zasad jedina članica obitelji koja je bila udana za ne-plemića. Vjerojatno je i zbog toga živjela u rezidenciji Doroteje Mrnjavčić. No, moguće je i da su ondje živjeli zbog toga što su njezini rođaci imali bliske poveznice s Ambrozom Gregorijancem, mužem Dorotejinim. Slučaj je zanimljiv i stoga što, osim što donosi podatke iz svakodnevnog života i zbog toga što je jedini primjer morganatskog braka u obitelji Krupić, iako je Turopolje doista bilo jedna zajednica u kojoj su se relativno slobodno mogli birati bračni partneri.

Posljednju skupinu pripadnica obitelji Krupić čine žene Krupića četvrte generacije. Doroteja, žena Stjepana Mihovilova, prva je od njih te se spominje u razdoblju od 1574. do 1582. g. kada je njoj, njezinoj kćeri i zetu muž Stjepan darovao svoja dobra o čemu je već bilo riječi.²²⁸ Ona je sudjelovala i u ranjavanju Doroteje Lacković, žene Martina Mihovilova kada su se njihovi muževi i šogor sporili zbog podjele očeve imovine. Doroteja Lacković zadobila je ozlijede, a osim toga su je i vrijeđali. Prvi incident dogodio se 29. ožujka 1568., a drugi godinu dana poslije kada je Doroteja Lackovoć zajedno s mužem orala oranicu Zavrtnicu, došao je njezin šogor Stjepan Krupić i ondje je ranio.²²⁹ Još jedna Doroteja, udana za Krupića, spominje se u izvorima, a riječ je o Doroteji Volarić iz Gornjeg Lukavca, ženi Petra Tome Tomina Krupića.²³⁰ U istoj generaciji Doroteja Tomašić, udana je za zlatara Petra Krupića.²³¹

²²⁴ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 141.

²²⁵ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 146.

²²⁶ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 147, 150.

²²⁷ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 153.

²²⁸ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 207, 287; KAZ, Prot. 7, str. 89-90/112-113.

²²⁹ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 168.

²³⁰ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 313.

²³¹ Vidi npr. MHCZ 15, dok. 275, str. 284-285.

Potrebno je napomenuti da se ona preudala nakon smrti zlatara Krupića za plemića Jurja Mihalovića, te nam je ovdje zanimljiva jer je primjer plemkinje udane za plemića, građanina i zlatara u Zagrebu te ponovno plemića u Zagrebu.²³² Sljedeća udana Krupićka bila je Margareta, žena Grgura Ivanova Antuna koja se spominje 1552. g. kada su familijari Nikole Zrinskog počinili nad njom neko nasilje dok su haračili oranicom njezina svekra Ivana.²³³ Ne znamo iz koje obitelji potječe. Margaretina šogorica bila je još jedna plemkinja imena Doroteja. Bila je udana za brata netom spomenutog Grgura Valentina. Za nju saznajemo kada je već bila udovica Krupića te ponovno udana za nekog Jakova Glagolića iz Vukovića.²³⁴ Posljednja žena udana za nekog Krupića u četvrtoj generaciji također se zvala Doroteja, iz obitelji Trčlić iz Rakarja koja se spominje u sporu zbog svoje djedovine u Rakarju.²³⁵ U ovome trenutku to joj je ujedno i jedini spomen.

Podaci koje možemo izvući iz gore navedenih navoda upućuju na nekoliko zanimljivih činjenica. Jasno je da je svaki od muških Krupića koji je imao potomke, morao imati i ženu, a rodilo se i dosta ženske djece. Međutim, u 15. i 16. st. našli smo spomene samo 23 ženskih članova obitelji, kako žena tako i kćeri što je relativno malo (u usporedbi s 35 muških članova). Ondje gdje su nam poznati njihovi supružnici, i muški i ženski, dokumenti pokazuju određenu endogamiju, tj. ženili su se unutar svoje zajednice, a kada je bilo moguće, i unutar svoga sela.²³⁶ Možda su nam ovdje najzanimljiviji slučajevi kada se žene s pripadnicima obitelji Lacković ili Mudić te Horvat, što se dosta često događalo jer su im fizički bili u blizini i time dostupni, a i radi strategije očuvanja plemićkog posjeda. No, vidi se da su bili dosta tolerantni prema došljacima u svoju sredinu, a neki su i sklapali brakove s njima. Ipak, dosta ženskih članova obitelji nam je ostalo nepoznato, te se, iako nam turopoljski izvori sve u svemu i donose dosta podataka o ženama, još može govoriti o konceptu "nevidljivih žena".

Zaključna razmatranja

Začetnik obitelji Krupić bio je Benedikt koji se prvi put spominje 1439. godine. On je ženidbom došao u turopoljsku Mlaku i ondje preuzeo *quartu puellaris* svoje žene Skolastike, te selište na kojem se nalazila obiteljska kuća. Nakon toga mijenja svoj imenski predikat iz *de Kurilowcz* u *de Mlaka* jer mu središnji posjedi postaju oni u Mlaci. Čini se da je tom ženidbom Benedikt Krupić poboljšao svoj društveno-ekonomski položaj te počinje aktivno sudjelovati u životu turopoljske zajednice.

---

²³² Vidi detaljnije poglavlje koje govori o Krupićima i Zagrebu.

²³³ MHNC 3, dok. 195, str. 307-309.

²³⁴ Usp. npr. HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 70, 73.

²³⁵ HDA, Plem. opć. Tur., Prot. 8, str. 270.

²³⁶ O turopoljskog endogamiji vidi: M. Karbić, Heiratsstrategien des Kleinadels, str. 173-174.

U skladu s tim, kupuje još neke posjede tako da su njegovi nasljednici imali razmjerno dobru ekonomsku osnovu. Imao je petoricu sinova, a treća grana su potomci četvorice njegovih sinova. Benedikt Krupić dobar je primjer plemića kojeg su prihvatili u turopoljsko plemićko društvo općenito, a i na mikrorazini sela Velike Mlake. Sličan je slučaj bio s Matijom Magdalenićem koji se u 16. st. oženio sestrom Stjepana Berislavića, Anom i time doživio uspon na turopoljskoj društvenoj ljestvici, a zbog preuzimanja ženine djevojačke četvrtine, koja je očito bila veća od njegova posjeda, imenski predikat Mala Mlaka postaje središnjom odrednicom njegovih nasljednika. Jedino što se razlikuje u ova dva slučaja jest to da je već sam Benedikt promijenio svoj imenski predikat, a kod Magdalenića to su učinili njegovi nasljednici.

Obiteljska situacija druge i treće generacije je ponešto drugačija. Ipak, čini se da je u drugoj generaciji još prilično jaka obiteljska kohezija. U trećoj je obitelj toliko razgranata da se naglasak ponovno stavlja na uže nuklearne obitelji, ali nije posve nestala ni šira obiteljska kohezija. U drugoj generaciji kod Tome, sina Benediktova koji je imao najviše djece (čak sedmoricu sinova), vidimo da im ekonomska osnovu očeve imovine više nije dovoljna jer za sebe i svoju djecu kupuje još neke udjele u posjedu u Velikoj Mlaci, što je prvi pokazatelj nekog dugoročnog planiranja okrupnjivanja posjeda. Tako su imali posjede u Velikoj Mlaci, Kurilovcu i Donjoj Lomnici, te razne oranice i sjenokoše po Turopolju. Što se tiče vinograda, sakupili su razne čestice na pobježjima Markuševu vrhu i Persinovu vrhu. Poslije se ti vinogradi nazivaju baštinskima. Kada dobivaju nove čestice zemlje, čini se da je uvijek nakana da budu u blizini već postojećeg posjeda, što zbog praktičnosti koju donosi blizina, što zbog povećavanja ekonomske moći koju donosi okrupnjivanje imovine. Slučaj Krupića uklapa se u modele hrvatsko-ugarskog plemstva koje dijele svoje posjede nekoliko puta sredinom 16. st., a najčešće se to događa počevši od treće generacije. Čini se ipak da im proces podjele posjeda nije jako oslabio ekonomsku moć jer su uspjeli gubitak kompenzirati na drugačije načine (npr. ženidbom ili kupovinom novih).

Krupići su bili aktivni i cijenjeni članovi plemićke općine Turopolja. O njihovu ugledu unutar ove općine dovoljno govori činjenica da je Ivan Antuna Krupić bio župan Zagrebačkog polja, Šimun Krupić se navodi kao pomoćni sudac i prokurator, a često su obavljali funkcije jobagiona vjerodostojnika pri diobi zemlje i uvođenja u posjede te funkcije mirovnih sudaca kako bi zategnuti odnosi unutar turopoljske općine mogli što prije doći u normalu. Prateći njihove poslove možemo pisati i političku povijest turopoljske općine – sporove s markgrofom Jurjem Brandenburškim i banom Nikolom Zrinskim. Svjedočili su pobratimljenju Ambroza Gregorijanca, Mateja Slatinskog, ali i osmanlijskim provalama u Turopolje te plaćali poreze zbog izvanrednih ratnih troškova. Po dužnosti za turopoljsku općinu stigli su do Budima, Beča i Požuna, a kao zanimljiv podatak ističe se i činjenica da su do Požuna išli preko slovenskog Ormoža. Čini se da je politički najaktivnija grana bila upravo ona Antunova, sina Benedikta Krupića. Njezini članovi javljaju se, primjerice, kao ovlaštenici za Veliku Mlaku pri obnavljanju bratstva 1560. godine. Obnovom bratstva nastupa

novo doba za Turopolje, pa je ovdje povijest obitelji promatrana zaključno s generacijom koja je u njemu sudjelovala.

Krupići su pronašli svoj put i na Zagrebački Gradec, gospodarsko i političko središte onodobne Slavonije, koje je privlačilo razne doseljenike, uključujući i plemiće. Ondje nalazimo općenito najpoznatijeg pripadnika obitelji – zlatara Petra Krupića, koji je postao poznat zbog dugogodišnjeg spora sa Stjepanom Gregorijancem, ali i popularizacije u povijesnom romanu Augusta Šenoa. Osim Petra, koji je ujedno bio i prisežnik, imamo i zlatara Matiju, koji je bio gradski sudac (doduše kratko, jer je umro), što dovoljno govori o njihovu ugledu. Našli smo spomene i ženskih članica obitelji na Gradecu, koje su zajednički s muževima posjedovale nekretnine, a zanimljiv podatak je da su sve bile udane dva puta. Ipak ni ti gradečki Krupići nisu izgubili kontakt s Mlakom, niti su se odrekli svog plemićkog statusa.

Iako je turopoljska plemićka općina vrlo zahvalna za istraživanje povijesti žena, što se tiče ženskih članova obitelji Krupić, imamo razmjerno malo spomena i time podataka. Ipak, saznajemo da su sve kćeri koje se spominju u izvorima bile udane, a muževi ili sinovi su ih podupirali u sporovima zbog posjeda. Upravo je posjed bio ona spona koja je plemkinju povezivala s obitelji iz koje je potekla, a to pravo ona je prenosila na potomke. Za dosta plemkinja nemamo nikakva spomena, iako su jamačno postojale kada se navodi da su muški Krupići imali djecu. Iako se dio žena koje se spominju imenuje samo osobnim imenom i u odnosu na svojeg muža te ih često ne možemo povezati s obitelji iz koje su potekle pa u njihovim slučajevima ne možemo detaljnije govoriti o nekim bračnim strategijama Krupića, čini se da su pri odabiru bračnog druga ipak pokazivali određenu endogamiju (Turopolje, a kada je to moguće, i vlastitog sela). S druge strane, vidi se da su bili dosta tolerantni prema došljacima u svojoj sredini, a imamo i primjer morganatskog braka, te nezakonitog djeteta.

Suzana Miljan

The Noble Krupić Family of Velika Mlaka in the Fifteenth and the Sixteenth Century

Summary

In this article the author depicts the history of the Krupić family of Velika Mlaka from the first mention in the sources until the late sixteenth century, when in Turopolje there started the new period of local history with the revival of the claims of the nobility of the area through common descent from the same blood line and lineage and the renewal of local autonomy, even though the history of the Krupić family itself may be followed in the sources even further (until the late seventeenth century, when they became extinct in the male line).

The first mentioned member of the family was Benedict Krupić, who started the rise of the Krupići in the noble milieu of Turopolje from 1439 with his marriage to Scolastica, a daughter of George of Mlaka. Through that marriage, he transferred his residence from the noble village of Kurilovec to the noble village of Mlaka and received as his possession an estate qualified as Scolastica's *quarta puellaris* in Mlaka with an additional possession where their family house was situated. He started to become actively involved in the political life of the noble community and bought some more estates in Turopolje to improve his social and economic status. Accordingly, his heirs inherited a good economic basis for their further developments. He had five male heirs, and from four of them emerged the third generation of the Krupići. Benedict Krupić is a good example of a nobleman who was well integrated into the noble community of Turopolje, but also on the micro-level into that of the village of Mlaka.

The situation of the second and the third generation of the Krupići is somewhat different. Still, it seems that rather strong family cohesion is visible in the second generation. Because of the great number of family members belonging to the third generation, the Krupići disintegrated into smaller branches, which corresponded to the closer nuclear families (e.g. the male members and their children). However, the larger family cohesion is also apparent from numerous examples from sources. It has to be emphasised that for some branches the inherited economic basis was not good enough to maintain a large family, as happened in the case of Thomas, son of Benedict, who had seven sons. Consequently he bought some more estates in Mlaka, which was the first indicator of long-term planning to enlarge the main estate. The Krupići had their estates in the villages of Mlaka, Kurilovec and Donja Lomnica, but also various arable lands and hayfields in Turopolje. They also managed to group together various parcels of vineyard land on the hills of Markušev and Persinov Vrh. In the later charters those parcels are treated as hereditary. The process of estate division started with the Krupići in the third generation, a process that fits the general model of nobility of the Kingdom of Hungary-Croatia. It seems that the division did not weaken their economic power, because they managed to compensate for the losses in different ways (e.g. by marriage or plain purchase of the new possessions).

The Krupići were active and well-respected members of the noble community of Turopolje, and in this article the author offers an overview of their services – from the most distinguished ones such as *comes terrestris* to the important ones of peace arbitrators. It is also important to indicate that by following the activities of the Krupići, the political history of Turopolje may be followed too. They participated in the disputes with Margrave George of Brandenburg or Count Nicholas of Zrin, but they also witnessed the acceptance of Ambrose Gregorijanec and Matthew Slatinski into the noble community of Turopolje. Because of their services they travelled to medieval Buda, Vienna and Pressburg.

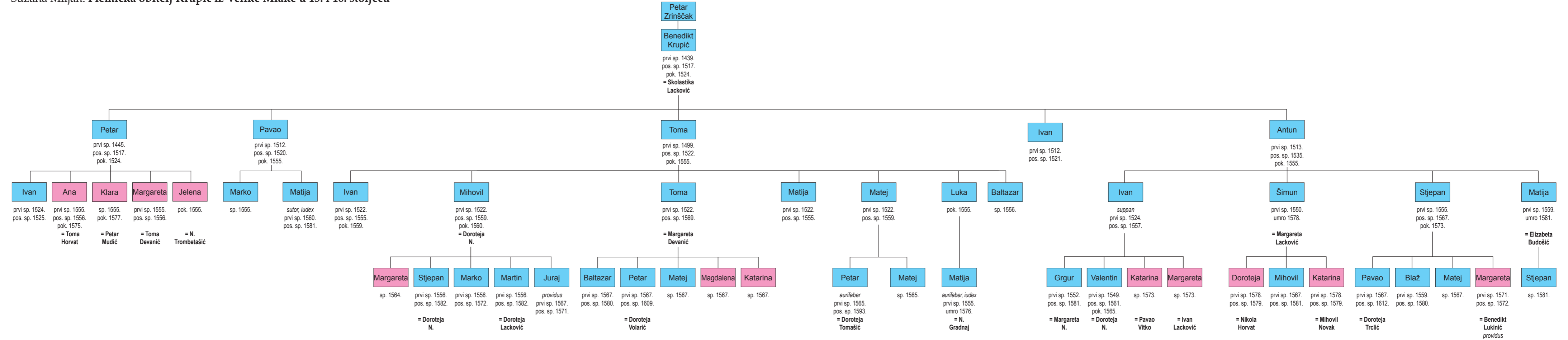
Some of the family members also settled in Zagreb, the centre of political and economic power of contemporary Slavonia, which attracted various newcomers, noblemen included. The best-known story about the Krupići is the case of the goldsmith Peter Krupić, because of his long-term dispute with Stephan Gregorijanec, a Slavonian magnate and owner of the castle of Medvedgrad. The story was widely popularised in the nineteenth-century historical novel of August Šenoa (*The Goldsmith's Precious*). Female family members were also mentioned in the urban settlement of Zagreb, where they owned properties jointly with their spouses, and it is interesting to note that some of them were married twice (which was also a common practice of the people who resided there). However, the Krupići in Zagreb did not lose their contact with Mlaka, and nor did they renounce their noble status.

Although the noble community of Turopolje is suitable for researching the history of women, only a relatively small amount of sources depict the lives of the female members of the Krupići. However, all of the women mentioned as wives of the Krupići or their daughters showed a certain endogamy in choosing a spouse: if it was possible, even taking one from their own village; if not, from the other villages of Turopolje. On the other hand, it is visible that the Krupići (and the whole noble community of Turopolje in general) were quite tolerant in their marriage strategies, so they welcomed newcomers into their family, even to the degree of allowing morganatic marriages and producing illegitimate offspring.

The history of the Krupići of Velika Mlaka can be used as a paradigm for the functioning of the noble families of Turopolje, but also of medieval Slavonia in general, as a peripheral region of the medieval Kingdom of Hungary-Croatia; demonstrating this was the main intention of this article. In the appendix, the genealogy of the Krupići in the period of the fifteenth and the sixteenth century has been given.

Key words: Turopolje, nobility, family history, the Late Middle Ages, the Early Modern Age, the Krupići

Suzana Miljan: Plemićka obitelj Krupić iz Velike Mlake u 15. i 16. stoljeću

**Genealoško stablo obitelji Krupić
u 15. i 16. stoljeću**